

480 Ft (MME-tagoknak térítésmentes)

MADÁRTÁVLAT

Madártani és természetvédelmi folyóirat

XII. évf. 4. szám – 2005/4.

Hattyúk Magyarországon • A pilisi madarászok munkája • A fekete sereg

MADÁR HATÁROZÓ

FÜZIKÉK I.

Madárhatórozó rovatunkban ezúttal három gyakori füzikefajunkat (*Phylloscopus spp.*) mutatjuk be. E kis termetű énekesmadaraink elkülönítése első pillantásra gondot okozhat, de kis gyakorlattal nem lehetetlen feladat.

Sisegő füzike

élénksárga torok
és szemöldöksáv

élesen elváló
hófehér has

zöldes hát

Csilpcsalpfüzike

gyengébb szemöldöksáv

sötét láb

Fitiszfüzike

hosszabb, erősebb
szemöldöksáv

világos láb

A csilpcsalpfüzike (*Ph. collybita*) rokonai között talán a leggyakoribb faj, és neki a legrövidebb a szárnya. Jellemzője továbbá, hogy lába legtöbbször sötét, néha egészen feketésnek tűnhet (a másik két fajé világos, sárgás). E fajnak a legelmosódottabb, leggyengébb a szemöldöksávja (emiat kicsit más az „arcki-fejezése”. Nevét jellegzetes énekéről kapta, amely alapján faji pontossággal a kezdő madarászok is könnyen beazonosíthatják e madarat.

A sisegő füzike (*Ph. sibilatrix*) a hazai fészkelő füzikeink közül a legélénkebb színezetű faj; a tipikus példányok melle, torka és szemöldöksávja élénk citromsárga. Határozáskor ügyelni kell azonban a fitiszfüzikével való összetéveszthetőségre, mivel ősszel e faj fiatal példányai is hasonlóan sárgák lehetnek. A sisegő füzike esetében a sárga mellszíntől élesen elválik a has hófehér színe. Ennek a füzikefajnak továbbá a leghosszabb szárnya (az összecukott szárnyon nagyon hosszú „kézevező-túlnyúlás” figyelhető meg). Éneke nagyon jellegzetes, egyre gyorsuló fémes trilla, amely a nyári lomberdők jellegzetes hangja.

A fitiszfüzike (*Ph. trochilus*) felső oldala általában világosabb és szürkésebb. A csilpcsalpfüzikétől elkülöníti továbbá az is, hogy a szemöldöksávja erősebb, kifejezettebb, legtöbbször a pofával és mellel együtt sárgás árnyalatú. Szárnya hosszabb, „kézevező-túlnyúlása” a másik két faj közötti átmenetet képviseli. Lába világos.

Grafika: Kókay Szabolcs - www.kokay.hu

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) kiemelten közhasznú társadalmi szervezet

A természet szolgálatában!

1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel: 275-62-47
Fax: 275-62-67
www.mme.hu

Főszerkesztő: Ujhelyi Péter

Munkatársak:

Bagyura János Ragadozóvédelem
Drexler Szilárd MME-hírek
Fatér Imre Tűzokvédelem
Hadarics Tibor Faunisztika
Halmos Gergő Természetvédelem
Karcza Zsolt Vonuláskutatás
Kovács András Natura2000
Lovászi Péter Gólyavédelem
Magyar Gábor Általános madártan
Nagy Károly Monitoring
Péchy Tamás Rákospipera-védelem
Szabó Balázs Fontos Madaréllőhelyek
Szép Tibor Általános madártan
Vándor Barbara Környezeti nevelés
Varga Gábor Web-hírek

Tudományos tanácsadók:

Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)
Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)
Csorba Gábor (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)
Csörgő Tibor (ELTE Állatszervezettani Tanszék)
Fekete Gábor (akadémikus, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet)
Kordos László (MÁFI Országos Földtani Múzeuma)
Láng István (akadémikus, MTA elnöki tanácsadó)
Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növényzeti Tanszék)
Papp László (akadémikus, MTA-MTM Állatökológiai Kutatócsoport)
Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

Fotográfiai tanácsadók:

J. Artyuhin • Bécsy László • Berta Béla
• Forrány Csaba • Kalotás Zsolt
• Kármán Balázs • Máté Bence • Novák László
• Streit Béla • Suhayda László • Vizúr János

Grafikusok: Kókay Szabolcs, Matyikó Tibor

Tipográfia: Góré András

Tördelés, nyomdai előkészítés: Kitaibel Bt.
Szerkesztőségi titkár: Bányai Lászlóné
Terjesztés: Harangi István

Alapító főszerkesztő: Schmidt Egon
Felelős kiadó: Horváth Zsolt ügyvezető igazgató

Nyomtatás és kötés: Korrekt Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

Támogatónk:

nka Nemzeti Kulturális Alapprogram
KÖRNYEZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIÁLTALMA

A címlapon: Vándorsólyom a Szent István Bazilikán
– Kókay Szabolcs festménye
Címlapterv: U.P.

Kéziratokkal és lapszerkesztéssel kapcsolatos információk:
www.madartavlat.hu

„Új” fajok

A biológusok régi törekvése, hogy megismerjék a Földön élő valamennyi élőlényt. A fajok megismerése már igen régóta tart, s egyre világosabb, hogy a ma élő fajoknak jó része nemcsak hiányosan ismert, de sok faj még egyáltalán nem is került a kutatók elé, s így még névvél sem rendelkezik. Pedig egy faj tudományos leírása, „elkeresztelése” csak a munka kezdete! A fajok leírásához hasonlóan az is fontos, hogy feljegyezzük egy-egy terület élőlényeinek összességét. Sokakat érdekel, hogy egy tágabb vagy szűkebb vidéken pontosan hány faj él. Azt hihetnénk, hogy ennek megválaszolása igazán nem lehet nehéz feladat, csak össze kell számolni azokat. A valóság azonban egészen más: ez a nagy szakértelmet igénylő lajstromozás mindmáig sehol sem befejezett. A részeredményeket a kutatók évszázadok óta különféle könyvekben, cikkekben foglalják össze, de még egyetlen kisebb természetvédelmi területről sem mondható el, hogy ismerjük annak valamennyi fajtát. Az ismeretek gyűjtése tehát tovább folytatódik. Magyarország madarainak névjegyzékén is régóta dolgoznak az ornitológusok. A fajlista már számos kiadást megért, de az egyre újabb kiadások mindig különböztek a korábbiaktól. Az 1891-ben kiadott első Nomenclator még 325 madárfajt sorolt fel, az 1998-ban kiadott kötet pedig már 373 fajt említ Magyarországról. Azóta pedig tovább változott a hazánkban regisztrált madarak listája...

A rendszertani kutatásoknak köszönhetően a már leírt fajok rokonsági viszonyait és életmódját elődeiknél már jobban ismerik a mai tudósok. A megfigyelők számának növelésével pedig egyre újabb madárfajokat sikerül megfigyelni. Ráadásul minden területre folyton-folyvást érkeznek újabb élőlények. A vendégek egy része csak átvonul, és a rejtetten, kis létszámban előforduló újabb fajokról talán tudomást sem szereznek a kutatók. Más fajok az új területen megtelepednek, s olykor robbanásszerűen elszaporodnak. A fajok egy része minden látható ok nélkül kezd terjeszkedni, más fajok világméretű hódítását akarva vagy akaratlanul az ember segítette elő.

Közvetett és közvetlen emberi közreműködéssel terjeszkedik a Kárpát-medencében például a bütykös hattyú, amely félvad állományokból származó utódainak ma is segítséget jelent, hogy az emberek sok helyen táplálják őket. A faj megtelepedésének azonban nem mindenhol örülnek – erről szól a Madártávlat egyik aktuális cikke. Friss idejű hír, hogy Magyarországon kétszáz év elteltével ismét fészkel az énekes hattyú. Faunisztikai rovatunkban pedig további érdekességekről is beszámolunk, köztük a vörhenyes fecske és a pettyes kakukk 2005-ös előfordulásáról. Az újonnan felbukkant fajok egy része nyilván a jövőben is ritkaság lesz Magyarországon, némelyikük viszont talán tartós költőfajjá válhat. Megtelepedésüket – a klímaváltozástól kezdve környezetünk állapotáig – nyilván számos körülmény befolyásolja. A klímát egy-egy kisebb közösség persze nem képes módosítani (ezzel a problémával még a tudomány és a „nagy” politika sem tudott eddig megbirkózni), az élőhelyek védelmét azonban mindannyian segíthetjük. Rajtunk is áll, hogy a madaréllőhelyek megőrzik-e az eddig ott fészkelő fajokat, illetve képesek lesznek-e új, természetes úton érkező (köztük a visszatelepülő) fajokat befogadni.

Ujhelyi Péter

Tartalom

■ Albert László – Szinai Péter: Hattyúk Magyarországon	4
■ Selmeczi Kovács Ádám: Újra fészkel Magyarországon az énekes hattyú	10
■ Fodor András: Énekes hattyúk Magyarországon	10
■ Molnár István Lotár: Az MME Pilisi Csoportja	11
■ Poszter: Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	14-15
■ Králl Attila: Natura 2000 – Biogeográfiai régiók, biogeográfiai szeminárium	16
■ Fenyvesi László: A fekete sereg	18
■ Hadarics Tibor: Válogatás 2005 májusának és júniusának érdekes madártani megfigyeléseiből	20
■ Zöld hírek	22
■ Horváth Márton, Demeter Iván, Kovács András, Bagyura János: Hírek az év madaráról	24
■ Kókay Bence: Madárbarát kert	25
■ Csipogó – Jóna Katalin: A színcinkék emlékére	26
■ Madártávlat	27

Hattyúk Magyarországon

Az évtizedekkel ezelőtt ritkának számító bütykös hattyú napjainkban már a nagyobb tavainkon közönséges madárrá vált. A fajt különbözőképp ítélték meg az elmúlt időszakban; egyesek károsnak tartották terjeszkedését, mások örültek az elszaporodásának.

Ismerkedjünk meg a faj hazai helyzetével és a természetvédelmi megítélését befolyásoló tényezőkkel!

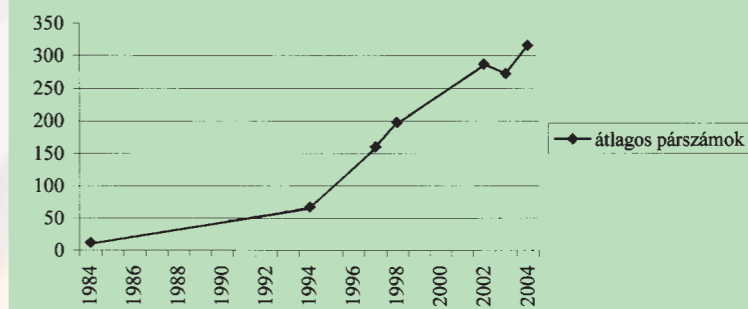
A bütykös hattyú (*Cygnus olor*) palearktikus elterjedésű, Euráziában sziget-szerűen, a tengerpartoktól a sztyepp-zónáig előforduló madárfaj. Észak- és Közép-Európa, Kis-Ázsia, Turkesztán, Szibéria, valamint a Kaszpi-tenger mellékének lakója. Sok nyugat-európai országban már a 16–17. század óta ismert, de nagyarányú elterjedése a 20. századra jellemző. Legrégibb európai említése Angliából származik, ahol hosszú ideje háziásították: a Baltikumból importálták, és különösen a középkorban rendszeresen fogyasztották. Már a múltban is kedvelt parkmadár volt, erről tanúskodik sok középkori művész, többek között Filippino Lippi (1459–1504) *Musica* című festménye is. Több

szerző szerint már görögök és a rómaiak is foglalkoztak háziásításával. Európán kívüli állománya ismert Ázsiában, Közép-Ázsiától Kelet-Kínáig, Japánban, továbbá Észak-Amerikában, Dél-Afrikában, Délkelet-Ausztráliában és Új-Zélandon, ahol elvadult populációi élnek.

A bütykös hattyút a múltban nem tekinthettük a hazai madárvilág tipikus tagjának; igen ritkán, elsősorban a téli időszakban került szem elé a 19. században, és fészkeléséről is csak egy biztos adatunk van: 1875-ben találták meg Hódmezővásárhely határában. A 20. század első felében is a téli előfordulások domináltak, viszont egy-egy betelepített pár fészkeléséről is tudunk a tatai Öreg-tavon és a budapesti Városliget-tavon. Hazánkban 1969 előtt jellemzően a vonuló, telető egyedek jelentek meg alkalmanként, majd az 1970-es évektől, az európai állomány növekedésének köszönhetően egyre gyakoribbá vált,

majd meg is telepedett. 1970-től tudunk fertőrákosi fészkeléséről; az ottani pár minden bizonnyal természetes úton érkezett a Fertő tó ausztriai részéről. 1975-ben költött először a Szigetközben a mosonmagyaróvári Báger-tavon, később megjelent Ásványrárón (1977), Lipóton (1978), Dunaszegen (1982), majd Városszabadiban (1984) is. 1980-ban

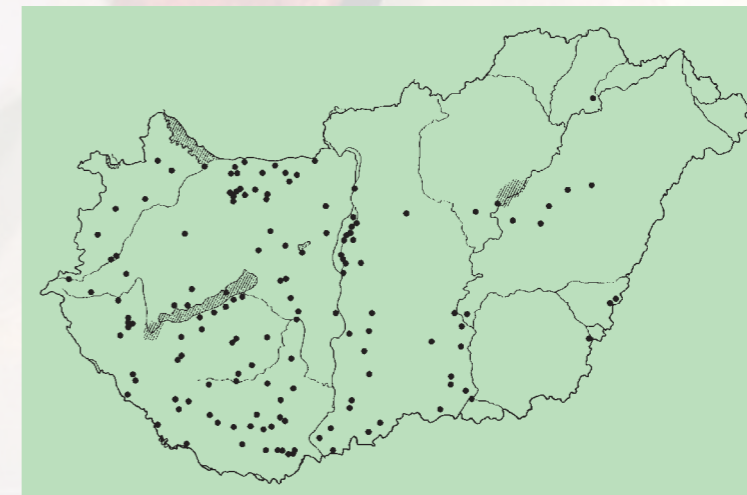
A bütykös hattyú magyarországi állományalakulása (1984–2004)

fészkelte először a Kis-Balatonon, 1982-ben pedig a Balatonon telepedett meg egy pár. Később egyre több helyen egyre több hattyúpár fészkelését regisztrálták hazánkban. 1994-ben teljes hazai állományát már 65–70 párba becsülték.

A HATTYÚHELYZET NAPJAINKBAN

A Pest Környéki Madarász Kör keretein belül 1997 óta folytatott bütykös hattyú-kutatás egyik fő aspektusát a költőállomány felmérése és a változások nyomon követése jelenti.

A bütykös hattyú költőhelyei Magyarországon 2004-ben

2004-ben 293–339 pár hattyúköltést jeleztek felénk adatközlőink az ország 17 megyéjéből. A korábbi évekhez hasonlóan a Dunántúlra esett a költések nagyobb része. 2004-ben legjelentősebb költőhelyei a Balaton (40–45 pár), a Kis-Balaton (13–16 pár), a Velencei-tó (12 pár), a Szigetköz (10–15 pár), Hajós, Vörös-mocsár (8–10 pár), Székesfehérvár, Vörösmarty-halastó (6 pár), Móríchely (5 pár), Péteri-tó (5 pár), Szakmár, Szakmári-halastó (4–5 pár), Pötréte (3–6 pár) voltak, itt költött az országos állomány 36,2–36,9%-a.

A költőállomány 2002–2003 között minden tájegységen csökkent mutatott, amelynek mértéke a Dunántúlon 2,3%-os, a Duna-Tisza közén 15,5%-os, a

Tiszántúlon 30%-os volt. Okait elsősorban a megelőző hidegebb telekben kereshetjük, különösen a hosszú, jeges 2002–2003-as télen. Tekintetbe véve, hogy a fajnak nagyon kis számú természetes ellensége van (kóbor kutya, vagy legyengült fiatalok esetén a rétisas), a populációt a hideg és hosszú idejű jégborítottsággal járó telek csökkenthetik. Fiatal madarak esetében a mortalitás elérheti a 90%-ot(!), amelyek oka sokszor a közvetlen éhenhalás. Feltehetően közrejátszott a 2003-as évben tapasztalható rendkívüli szárazság, amely következtében sok költőhely megszűnt (pl. a Balaton déli partján). 2003–2004 között újra állomány-növekedést lehetett tapasztalni, amelynek mértéke a Dunántúlon 7,7%-os, a Duna-Tisza közén 23,8%-os, a Tiszántúlon pedig 428,6%-os volt!

Az országos költőállomány-csökkenés 2002–2003 között 5,7%-osnak bizonyult, a 2003–2004 évek között

ti állománynövekedés 16,4%-os volt. A növekedés okai lehetnek a megelőző tél rövidebb jeges periódusa és sok a vízfelület, többek között a Balaton vízszintjének normalizálódása.

VEDLÉS

Hazánk területén a 21. század elejéig a Balaton és a Velencei-tó volt a bütykös hattyúk fő vedlőhelye. Ezek a tavak minden tekintetben megfelelnek a „hattyú-vedlőhely” kritériumainak: kellően nagy kiterjedésűek, tehát az esetenként igen nagy számban összegyűlő madarak táplálkozási igényét is ki tudják elégíteni, amit a helyi lakosság általában jócskán kiegészít (mostanában sok helyen ezt már nem nézik jó szemmel), nyugalmasak, illetve a strandok, kikötők környékén – ahová táplálkozni járnak – fellelhető zavar-talan területek, továbbá a predációs nyomás is kisebb.

2003-ban a Velencei-tavon Velence, Agárd, és Gárdony tradicionális vedlőhelyein kb. 50 példány volt található. 2004-ben a tavon jelentősebb mennyiségben a faj példányai nem vedlettek!

A Balatonon az elmúlt években változott a vedlőhelyek elhelyezkedése. 2003-ban 600 példány végezte itt vedlését; a rendkívül alacsony vízállás miatt elsősorban az északi part mélyebb vizű kikötőiben voltak nagyobb csapatok (Keszthely 140, Révfülöp 130, Balatonfüred 130 példány). 2004-ben a vízszint normalizálódásával összefüggésben a tradicionális déli parti vedlőhelyeken is megjelent (Balatonlellén és Balatonbogláron 60 példány), de a jelentős csapatok továbbra is az északi parton voltak: Keszthely 175, Révfülöp 120, Balatonfüred 160 példány. Érdekes jelenség, hogy a balatoni és velencei-tavi vedlőhelyeken a vedlőállomány nagysága nem követte a költőpárok állományának pozitív irányú változását, sőt csökkent is az ezeken a területeken vedlő mada-

rak összlétszáma. Ezzel párhuzamosan hazánk déli részén és a határainkhoz közel több kisebb-nagyobb jelentőségű vedlőhely is kialakult. Dél-Dunántúlon, a Sumonyi-halastavakon 2003-ban és 2004-ben mintegy 200 bütykös hattyú vedlett.

Hazánkban és a Kárpát-medencében többi területén az a tendencia látszik érvényesülni, hogy a déli és keleti terjeszkedés okán a fontosabb fészkelőhelyekhez és a horvátországi és szerbiai telelőhelyekhez közelebb hozott létre a faj több új vedlőhelyet.

TELELÉS

Magyarországon, Európa más tájaihoz hasonlóan a hattyúk téli előfordulása, gyülekezése erősen időjárásfüggő.

© ELÉB LÁSZLÓ

télen nagy távolságból érkeztek bütykös hattyúk hazánkba; különösen érdekes egy Riga (Lettország) mellett jelölt egyed, mert 1110 kilométeres út után Tatabányán került több ízben szem elé. Mindezek alapján Magyarország telelőállománya 2002–2003-ban meghaladta az 1000 egyedet.

A 2003–2004-es, az előzőnél valamivel enyhébb, és a jéggel borított időszakot tekintve is rövidebb telelési szezonban érzékelhetően kevesebb egyed kereste fel hazánk be nem fagyó vizeit. Győrnél 60, az Esztergom-Párkányi telelőhelyen 120, Nagymarosnál 100, Verőcénél 100, Soroksár és Szigetszentmiklós között 200, Ráckeve 30 volt a maximális példányszám. Ezen a télen is voltak jelentős utat megtett madarak; ezek közé tartozik egy Minszk (Fehéroroszország) mellett jelölt egyed, amely 898 kilométert megtéve Verőcén, majd a Dunakanyar több pontján került meg. Feltételezhetően ebben az évben a telelőállomány teljes nagysága nem érte el az 1000 egyedet.

VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK, MORTALITÁS

Természetes ellensége alig van a fajnak, az állományszabályozást a kemény telek jelentik, amikor az álló- és folyóvizek befagynak, így hosszabb távra kell vonulniuk, hogy nyílt vízfelületet és megfelelő mennyiségű táplálékot találjanak, ami több okból is veszélyes lehet. Mivel viszonylag alacsony (200 méteres, sőt leginkább 50 méteres) magasság alatt repülnek, vonulásuk során sok ütközésből eredő elhullás ismert. Különösen a telelőterületre, illetve a vedlőhelyekre történő vonulás időszakában és rossz időjárási viszonyok (például köd) között fordul elő, hogy légvezetéknek ütköznek, amelyek esetek százalékos arányát egyes szerzők az összes mortalitás arányában 22–23%-nak találták. Összefüggést találtak az

ütközések gyakorisága, az életkor és a madarak kondíciója között is. Kimutatták, hogy fiatalabb egyedek gyakrabban repülnek légvezetéknek, illetve a gyengébb kondícióval rendelkező madarak néha nem tudják kikerülni a későn észrevett vezetékkel. Ez a gyenge kondíció adódhat abból is, hogy az egyed ólommérgezett (a vérben illetve a szövetekben akkumulálódó ólom kihatással lehet bizonyos neuro-musculáris folyamatokra), ami a másik, gyakrabban előforduló mortalitási ok, főleg Észak- és Nyugat-Európában.

A madarak előszeretettel veszik fel a horgászólmot, illetve a sörétszemeket, amelyek a zúzában maradnak a homok- és egyéb kőzetszemcsékkel együtt. Ahogy kopik az ólom, úgy szabadulnak fel az ólom sói, amelyek aztán a vérkeringésbe jutnak, akkumulálódnak, így mérgezővé meg a szervezetet. Az öreg madarak mortalitásának 21%-a, a fiatalok 10%-a vezethető vissza erre az okra, bár lokálisan (például a Temze alsó szakaszán) ennél sokkal magasabb, akár 94%-os értékeket is tapasztalhatunk. A szövetekben fellelhető darabos ólom az illegális vadászat „terméke”. Több száz, a kemény telek miatt éhenpusztult és Dániából összegyűjtött hattyút vizsgáltak 1979–1996 között röntgenfelvé-

telek segítségével; megállapították, hogy a korábbi években gyakrabban (4%–23%-os arányban) lehetett lövedékeket találni a madarak testében, mint 1995–1996 telén (ekkor csupán 5%-os arányban találtak ólomlövedékeket). Ezt egyrészt azzal magyarázták, hogy megszorítások történtek a vadászati szokásokat, módokat illetően, illetve számos védett terület alakult meg az elmúlt években, ahol tilos a vadászat, másrészt a vadászok jobban eleget tesznek a vadászati szabályoknak napjainkban, illetve elfogad-

ják, hogy a hattyúkra nincs vadásziórány. Egyéb sérülésektől az öreg madarak 8,4%-a, a fiatalok 8,7%-a, míg a pelyhes fiókák közel 30%-a pusztult el. További mortalitási tényezők a tuberculosis, amely betegség az öregek esetén 6%-os, a fiatalok esetén 1%-os gyakorisággal fordult elő. Másik ilyen betegség az aspergillosis, amely az *Aspergillus fumigatus* nevű gombától származik, és 3,8%, illetve 7,7%-ban okozza az öregek és a fiatalok elhullását. Ezen főbb tényezőknél túl még a lelövést, olajszenyvezést, predációt,

© A SZERZŐK FELVÉTELEI

közvetett hatásokon túl az éhezés, amely főleg Európa északi területein fordulhat elő. Amennyiben a gúnárok súlya körülbelül 6,5 kilogrammra süllyed, a madár elpusztul. Ez még azzal is párosulhat, hogy a következő költési időszakban kisebb reprodukciós sikerrel lehet számolni, mint „normális” telű években. Ezeket a hatásokat a téli etetésekkel és a jégmentes vizekkel lehetne csökkenteni.

Főleg a múltban volt jellemző állomány-szabályozó, állománycsökkentő tényező a vadászat, ami a dán állományt majdnem ki is irtotta. 1925-re az ottani állomány 3–4 párra zsugorodott, s csak azután kezdett el némiképp emelkedni, hogy 1926-ban törvényt hoztak védelmükre. 1935-re már 30–40 pár, 1950-re 385 pár, 1954-re 758 pár, 1966-ra 2740 pár, 1978-ra 4500 pár, az 1990-es évek végére pedig már 5000 pár volt a dán költőállomány.

Az eddigi legidősebb gyűrűzött két madár Ukrajnából került elő 1998. február 5-én, amikor is megfigyelésre, majd megfogásra került két nyakgyűrűs madár, amelyek gyűrűiket 8208 napja, azaz majdnem 22 és fél éve hordták. Mindkettő azonos napon, ugyanazon vedlő csapatból lett megjelölve, és feltételezhetően ekkor már nem voltak fiatalok, tehát a leolvasás idő-

pontjában 24 évesek lehettek. Ezekből a szerzők feltételezik, hogy a bütykös hattyú 24–26 évig, extrém esetben akár 28 évig is élhet.

TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTOK

A bütykös hattyú a fészkelési, fiókanevelési időben territóriumtartó faj, viszont a nem költők előszeretettel csoportosulnak tradicionális vedlő- illetve telelőhelyeken, amelyekhez ősszel a családok is csatlakoznak. Amennyiben a fészke-

veseelgtelenséget, parazitákat – amelyek a fiatal madarak esetén 12,5%-ban, fiókák esetén 20%-ban járulhatnak hozzá a halálozáshoz – lehet említeni.

A fiókák mortalitását 24%-osnak találták életük első három hónapjában, ami messze alatta marad a korábban említett 49,5%-os aránynak. A fészkelajpusztulások közel fele abból adódott, hogy az emberek ellopták a tojásokat.

A különösen hideg telek okozta mortalitás közvetlen oka a vonulás okozta

lés meghiúsul, elhagyják revírjuket, és a sikertelenül költő pár már júniusban csatlakozhat a több száz, esetenként több ezer egyedből álló vedlő csapathoz. A madarak ilyenkor, mint a legtöbb lúd-alakú, 6–8 hétre röpképtelenné válnak, miután evezőtollaikat egyszerre kivedik. Költő madarak esetében a hím és a tojó egyed különböző időpontokban vedlik: elsőként a tojó kezdi el a vedlést, a gúnár pedig akkor lát ehhez, mikor a tojó már majdnem röpképes. Ez a felosztás a fiókák hatékony védelme érdekében szükséges. Nem költőknél nem található meg ez a differenciálódás, itt valamennyi egyed nagyjából egyszerre vedlik.

A bütykös hattyú monogám faj, többnyire egész életre választ párt magának; csupán 3% keres új párt az egyszer már sikeresen költők közül. Ez az arány 9% azok között, amelyek még egyszer sem költöttek sikeresen. A párbaállítás lassú folyamat, már az első télen megkezdődhet az udvarlás, amely a második nyáron folytatódhat. Az első költés 3–4 éves korban (más szerzők szerint 2–15, átlagosan 5 éves korban) történik, a tojóknál korábban, mint a gúnároknál.

A territóriumot februártól októberig tartják a költő párok; ennek területe függ az élőhely sajátosságaitól. Szegényesebb vegetációjú, csekélyebb táplálékellátottságú területen nagyobbak a territóriumok, míg a kedvezőbb adottságú területeken kisebbek. Angliában egy folyó mentén átlagosan 2,4–3,2 kilométerenként követtek egymást fészkek, a legkisebb távolság 90 méter volt. Németországban sekély vizű tavon átlagosan 300x150 m-es volt egy revír. A költő állomány kis százaléka fészkel kolóniában, ahol mindössze a fészkek helyét védik, viszont társaságban táplálkozik. Kolóniában nem ritka, hogy a fészkek akár 1–2 méterre találhatók egymástól.

Az öreg madarak, különösen a gúnárok nagyon agresszívek, elsősorban a fészkek közvetlen környékét, nem ritkán az egész territóriumot védik. Az agresszió általában az öreg, fehér színű madarak felé irányul, de nagyritkán a revírbe tévedt, más családból származó fiatal madarat is kikergeti a gúnár a területéről. A szakirodalom szerint a mortalitás 3%-a származik a terület-féltő viselkedésből. Az agresszió mértéke a költés előrehaladtával csökken, és a fiókanevelés végére teljesen meg is szűnik; augusztusban a család már a többi, nem költő, illetve költést befejezett madárral együtt táplálkozhat a gyülekezőhelyeken. Kizárólag a költési időszakban figyelték meg más fajokkal, többek között külföldön a kanadai lúddal

befolyásolná a bütykös hattyú agresszív viselkedése, ezt többen tagadják, már csak azért is, mert találtak már hattyúfészektől 5 méterre sikeresen költő tőkés récét, éppen a fent említett Kis-Balaton területén, illetve megfigyelték, hogy bütykös hattyúk neveltek fel fiatal kanadai ludat Angliában, és fiatal nyári ludat Németországban. A bütykös hattyú magyarországi költőállománya a nyugat-európaiakhoz képest elenyésző, ezért kijelenthetjük, hogy országos hatású vadgazdálkodási és természetvédelmi problémát nem okoz. Különösen figyelemre méltó a – hazai madártani közvéleményben legnagyobb fészkelő konkurensként számon tartott – nyári lúd (*Anser anser*) 1990-es években bekövetkezett igen erőteljes közép-európai állomány növekedése.

VONULÁSDINAMIKA

Magyarországon napjainkig 4053 bütykös hattyút gyűrűztek, ebből közel 2500 egyedet a Pest Környéki Madarász Kör „hattyúszászi” jelöltek 1997 január elejétől kezdve. A 4053 gyűrűzött madár közül 1312 egyed 4726 alkalommal került meg itthon (3088 megkerülés), illetve külföldön (1638 megkerülés).

A gyűrűzési munka eredményeként megállapítást nyert, hogy vedlési időszakban (június–augusztus) elsősorban horvát, szlovén és dél-lengyel eredetű egyedek voltak két legnagyobb tavunkon, ami azt bizonyítja, hogy nagyobb távolságokból, szinte a Kárpát-medence teljes területéről ezekre a vizekre, főleg a Balatonra vonulnak a vedlés idejére a madarak, ahol ilyenkor akár több száz egyed is fellelhető, főleg a nagyobb települések (Balatonfüred, Keszthely, Révfülpö, Balatonlelle, Badacsony) környékén csoportosulva.

A téli időszak megkerülései sokkal diszperzebb képet mutatnak, ilyenkor előfordulhatnak több száz, akár ezer

kilométeres távolságokból származó megkerülések, elmozdulások is, ami mind a madarak mennyiségét, mind a megkerülés távolságát tekintve természetesen erősen időjárásfüggő. Kemény teleken hosszabb távolságra elvonulnak az egyes populációk egyedei, olykor a Balti-tenger térségéből (Németország, Dánia, Észak-Lengyelország, Lettország, Litvánia) is érkehetnek hozzánk telelő madarak, de nagyrészt szintén horvát, lengyel, szlovák, szerb, szlovén területekről kaptunk visszajelzéseket, illetve mi regisztráltunk ezekből az országokból érkezett hattyúkat. A hazai gyűrűzés adatai alapján kijelenthető, hogy a magyarországi hattyúk nem jutnak el az Adriai-tengerig, a telet közelebb,

a Dráva és a Száva mentén, főleg a Dráva erőműi tavain töltik, ahol több száz példányszámú csapat is összegyűlhet. Az is bizonyított, hogy kapcsolat van e tavak és a Balaton, mint közép-európai jelentőségű vedlőhely között, amit a jelentős számú megkerülési adat is alátámaszt. Az őszi-tavaszi időszak fontos állomásai a Dráva és a Balaton között elhelyezkedő halastavak (Miklósfai-halastó, Sumony), ahol a példányszám nem ritkán a 100–150-et is elérheti.

A fenti drávai telelőterületeket leszámítva, Magyarországon kívül még Szerbiában Bácsmonostornál, illetve a Duna bécsi szakaszán lehet

találkozni nagyobb számú telelő madárral.

A megkerülési adatok alapján az is bizonyítható, hogy a madarak változtatják telelőhelyeiket. Ilyen egyed volt a Duna-deltában megkerült madár, amire előző évben Szigetszentmiklóson került gyűrű, valamint a szintén a Ráckevei-Dunaágban télen megjelölt egyed, amely két év múlva Görögországig jutott. Az is bizonyíthatóan látszik, hogy enyhébb teleken kisebb távolságokat tesznek meg a madarak, s ha lehetőségük van, a költőhely környékén maradnak ebben az időszakban is (sok Magyarországon télen gyűrűzött, feltételezhetően lengyel eredetű madár megkerülése

Lengyelországban a téli időszakban).

Bizonyítottan tűnik az is, hogy a madarak a nagyobb folyókat követve jutnak el a kontinens belsejébe, illetve nem ritkán a horvátországi végleges telelőhelyre. Az itt található tavak vize – erőműi tavakról lévén szó – nem fagy be, ezért itt kemény teleken igen nagy számú madár gyülekezhet.

Albert László és Szinai Péter

A programhoz csatlakozni kívánó tagtársaink bővebb információt a kopi@zpk.hu elektronikus postacímre kaphatnak

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti az utóbbi évek terepmunkájának PKMK-ás résztvevőit, továbbá ezúton is szeretnénk köszönetet mondani adatközlőinknek, akik munkánkat az elmúlt években segítették, név szerint: Bank Lászlónak, Bankovics Attilának, Baráth Péternek, Barkóczi Csabának, Bartha Zoltánnak, Bártol Istvánnak, Benei Bélának, Blaskovits Zoltánnak, Berdó Józsefnek, Bod Péternek, Boda Lászlónak, Borbáth Péternek, Boros Emilnek, Csihar Lászlónak, Csonka Péternek, Darázi Zsoltnak, Deme Tamásnak, Drexler Szilárdnak, Faragó Imre Csabának, Fatér Imrének, Fenyősi Lászlónak, Fenyvesi Lászlónak, Ferenczi Mártának, Filotás Zoltánnak, Forgách Balásznak, Fülöp Tibornak, Fűri Andrásnak, Gaál Szabolcsnak, Grüber Ágnesnek, Gyurác Józsefnek, Hadarics Tibornak, Halmos Krisztiánnak, Harangi Máriának, Horváth Jenőnek, Horváth Róbertnek, Horváth Zoltánnak, Hunyadvári Péternek, Ináncsi Pap Sándornak, Jatanovics Tibornak, Kagyerják Pálnak, Kalocsa Bélának, Kelemen Tibornak, Kiss Jánosnak, Kókay Szabolcsnak, Koltai Gábornak, Kovács Lászlónak, Kovács Gábornak, Kovács Sándornak, Krnács Györgynek, Legány Andrásnak, Lendvai Csabának, Lukács Attilának, Megyer Csabának, Mercsák Lászlónak, Mesterházi Attilának, Mészáros Csabának, Mezei Ervinnek, Mogyorósi Sándornak, Molnár Balásznak, Molnár Gyulának, Molnár Lászlónak, Monoki Ákosnak, Móroc Attilának, Musicz Lászlónak, Nagy Gábornak, Nagy Károlynak, Nagy Lajosnak, Nagy Sándornak, Nagy Tamásnak, Nagy Tibornak, Novotny Zsoltnak, Ónodi Miklósnak, Palkó Sándornak †, Pellingner Attilának, Péntes Lászlónak, Petrovics Zoltánnak, Pigniczky Csabának, Pintér Andrásnak, Pópity Jánosnak, Pócs Vilmosnak, Rékási Józsefnek, Réthy Zsigmondnak, Riezing Norbertnek, Rottenhoffer Istvánnak, Rozner Györgynek, Siklósi Máténak, Solti Bélának, Somogyi Balásznak, Surk Lászlónak, Szabó Balásznak, Szalai Ferencnek, Széll Antalnak, Szép Tibornak, Szilágyi Attilának, Szimuly Györgynek, Szitta Tamásnak, Szűcs Csillának, Tajti Lászlónak, Tamás Ádámnak, Tokody Bélának, Tóth Imrének, Török Attila Hunornak, Tógye Jánosnak, Urbán Sándornak, Vágner Gézának, Varga Lászlónak, Varga Zsoltnak, Vasas Andrásnak, ifj. Vasuta Gábornak, Vámosi Krisztiánnak, Végvári Zsoltnak, Veprik Róbertnek, Vidra Tamásnak, Vörös Jánosnak, Zalai Tamásnak, Zétényi Andrásnak és Zsoldos Árpádnak.

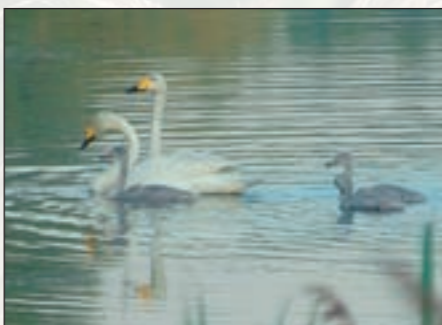
Újra fészkel Magyarországon az énekes hattyú

Az énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) közel kétszáz éve nem költött hazánk területén, hiszen a 18. századtól felerősödő élőhely-átalakító tevékenységek szinte teljes mértékben felszámolták a zavartalan mocsarakat, lápokot. 2004-ben szenci szociális ment, amikor április közepén (ami feltűnően késői időpontnak mondható) két öreg egyed került szem elé az MME Budapesti Csoportjának kirándulása alkalmával az Ipoly-völgyben. Ráadásul ezek a madarak olyan jellegű élőhelyen (fűzbokros lárterületen) mozogtak, amely megfelel a faj fészkelési igényeinek. Ezt a két hattyút Pintér Balázs és Verseczki Nikolett társaságában még május közepén is volt szerencsém látni és fotózni, de a későbbiekben már nem kerültek a megfigyelők elé.

Idén tavasszal újra felröppent a hír, hogy az énekes hattyúk megjelentek az Ipoly kiöntésein. Ekkor Csernák Szabolcsékra érte az a szerencse, hogy tudósíthattak a madarokról, ám a hattyúk a későbbi szisztematikus keresés

– és a szokásos területek kétheti rendszerességű ellenőrzése – ellenére sem kerültek újra szem elé.

Június 25-én a hajnali órákban terepi ellenőrzéseket végeztem a Duna-Ipoly Nemzeti Park területének határáról a védett Középső-Ipoly-völgyben. Az idei év kellő mennyiségű csapadékkal ajándékozta meg a környéket, így nem csoda, hogy az egyik kiváló vizes élőhelyen olyan fészkelő madarak számlálásával tölthettem az időt, mint a fokozottan védett gémfajok és a cigányréce. A növényzet takarásából egyszercsak egy hattyú úszott elő, nyomában a csa-

© SELMECZI KOVÁCS ÁDÁM

lád többi tagjával: a másik öreg madárral és három, még röpképtelen pelyhes fiókával. Gyanútlanul emeltem távcsöveget a szememhez, miközben arra gondoltam, hogy mennyire örülnek majd egy újabb Nógrád megyéből származó fészkelési adatnak a bütykös hattyúkkal foglalkozó társaim, de megdöbbenésemben majdnem elejtettem a távcsövet: a madarak a keresett énekes hattyúk voltak, még-hozzá családostul!

Mindössze pár percem volt, hogy remegő kézzel néhány bizonyító fotót készítek a madarokról, amelyek átúszva a nyílt vízben hamarosan újra eltűntek a gyékényes nád takarásában. Hiába vártam rájuk egy órát, aznap már nem sikerült újra megpillantanom őket...

Selmeczi Kovács Ádám

A tavalyi és az idei Ipoly-völgyi adatok és fotók bekerültek a magyarországi terepi madarászok adatbázisába, s ezzel együtt megtekinthetők a www.birding.hu címen.

Énekes hattyúk Magyarországon

Az énekes hattyú költőfajként egykoron jó időre eltűnt hazánkból, de évtizedekig rendszeresen jelentkezett egyesével vagy kisebb csapatokban (legnagyobb, 17 példányos csapatát Bajánál látták 1979-ben). A 18. század közepéig még több helyen fészkeltek; Bél Mátyás szerint 1737-ben még fészkeltek Pest megyében, 1781-ből a Ludasi-tóban tömeges fészkelését említik, a Palics-tóból pedig fias hattyúkról számolnak be. Hódmezővásárhely környékéről valószínűsítik utolsó költését. Eltűnése után még évtizedekig rendszeres átvonulónak és telelőnek számított. A 20. század első felére már csökkent a megfigyelések száma, a rendszeres megfigyeléseken túl, zordabb teleken nagyobb számban mutatkozott. 1920/1921 telén 100 körüli példányt jeleztek az ország különböző részeiről. A század közepéig rendszeresnek volt mondható, szinte minden télen megfigyelték; az 1960-as évekig gyakoribb volt a bütykös hattyúnál,

ettől kezdve rendszertelenül jelent meg. Az 1990-es évek közepéig kis számban figyelték meg, voltak évek, amikor egyáltalán nem észlelték hazánkban. Egy-egy szezonban is csupán magányosan került avatott szemek elé. Az európai terjeszkedés és a növekvő belső-lengyelországi telelőállomány hatására, 1995-től ismét rendszeresen megjelenik, egyre nagyobb számban mutatkozik, minden évben legalább ötször észlelték. Az ország területét három nagyobb részre felosztva más-más időszakokban jelentkeznek a „sárgaorrú” hattyúk. A Dunától nyugatra a megfigyelések zömét a keményebb hideg elől lehúzó madarak adják. Tavaszai vonulás során a Dráva erőmű-tavain telelő néhány madár átvonuláskor jelentkezik. A Duna vonala mentén, a középső országgrészben jegyzik a legtöbb megfigyelést, a Ráckevei-Dunán kialakult telelőhelynek is köszönhetően. Szigetszentmiklósról 1997-ben érkeztek

az első énekes hattyúk – feltehetően az akkor szokatlanul hideg időjárás készítette hazánkba a párt; az elkövetkező években jellemzően egyre korábban és egyre nagyobb mennyiségben keresték fel a területet, a kedvező feltételek (nagy mennyiségű táplálék, fagymentes vizek) miatt. Nemcsak magányos madarak vagy párok bukkantak fel, hanem több család is érkezett a kialakuló telelőhelyre, 2001/2002 telén már másfél tucat(!) egyedet számláltak. Sajnos a legutolsó télen megszakadt a sorozat, nem figyeltek meg énekes hattyúkat a ráckevei ágban, de reménykedünk, hogy csak a szokatlanul enyhe tél tartotta északra a madarakat. A Tiszántúlon nagyobb a tavasszal átvonuló (a Fekete-tenger telelőhelyeiről kerülő úton visszaérkező) madarak aránya; ezek a Hortobágy nagyobb halastavait használják pihenőhelyül.

Fodor András

Az MME Pilisi Csoportja

© GALLAI KRISTÓF
ÉS TÓTH KRISZTINA
FELVÉTELEI

Az MME Pilisi Csoportja 1974 óta három fő témában dolgozott: ragadozómadárvédelem, környezeti nevelés és odúlakó madarak védelme. Működési területünk felöleli a Pilit, a Visegrádi-hegységet, a Szentendrei-szigetet és a Táti-szigeteket. Jelenleg közel 400 fizető tagunk van (családi tagokkal együtt). Közel 60 programot szervezünk, a tagság széleskörű bevonásával. Ez nem volt mindig így: 2004-ig tagtársaink közül csak 6-8 fő volt aktív, akik szinte minden energiájukat a madárvédelemre fordították. Egyszerű lett a saját magunk elé állított feladat, de mivel mindannyian társadalmi munkában dolgoztunk, természetesen nem győztük! A programok számának növekedésével párhuzamosan fogyatkoztak a „könnyen megszerezhető” pénzek! Már korábban is sejtettük, de 2003-ban már biztosan tudtuk, hogy ezt így nem lehet tovább folytatni, és valamin változtatni kell! Nem merőben új dolgot akartunk, de a hatékony munkavégzés érdekében szükség volt némi átalakításra! Kézenfekvő volt a megoldás: körbe kell nézni az országban, ki hogyan csinálja, hogyan működik a többi csoport. Sorban ismerkedtünk meg a többi csoport munkájával, és találtunk egy olyat, amelynek működése kielégítette az elvárásainkat; Baranya megyében már kitalálták és meg is valósították azt

a működési formát, amely a mai világban is életképes. Ezúton is szeretnénk megköszönni Bank Lászlónak a segítségét, hasznos tanácsait és kitaró példamutatótását!

Működésünket 2004 januárjától átalakítottuk, a baranyai koncepciót adaptáltuk a helyi sajátosságokhoz igazítva! Tagságunk érdeklődési körét egy kérdőív segítségével felmértük, a beérkezett válaszok alapján munkacsoportokba ren-

deztük őket. Minden új belépőnk megkapja ezt a kérdőívet egy bemutatkozó levél és a legutóbbi körlevél kíséretében. Mindenki maga döntheti el, hogy milyen mértékben kíván bekapcsolódni egyesü-

letünk életébe, milyen feladatokat vállal. A vállalt feladatokról nagyon pontos írásos útmutatót kap, amely alapján a teljesen „laikusok” is képesek az önálló munkavégzésre.

Nagy hangsúlyt fektetünk az utánpótlás nevelésre; évente több mint 70 óvodai csoport vesz részt *Madarász Ovi* programsorozatunkban. Velük 8 hónapon keresztül vagyunk kapcsolatban, emellett közel 150 csoportnak tartunk alkalmi foglalkozásokat. Térségünk 7 településén 8 madarász szakkör működik; minden település általános iskoláiban megtalálhatók a faliújságjaink. Helyi és régiós újságokban rendszeresen hírt adunk magunkról, aktuális kutatási vagy védelmi tevékenységünkről, így növelve környékünkön az MME és csoportunk ismertségét!

Egyik legnagyobb múlttal bíró programunk a ragadozómadárvédelem. A széles tagság bevonásának köszönhetően mára már pontosan tudjuk a fokozottan védett fajok állományának nagyságát. Az évente megrendezett ragadozómadár-szinkronok segítségével és a rendszeres téli fészkek keresése eredményeképpen pontosan ismerjük kígyászolyveink (2 pár), fekete gólyáink (2 pár), uhuink (3 pár) és uráli baglyaink (3 pár) revírjait, fészkeit! Foglalkozó vörösvércse-állományunkat műfészkek

Tóni bácsi

Helyi csoportunk tiszteletbeli elnöke Ziegner Antal. A most 83 éves Tóni bácsi egyike volt azoknak, akik több mint 55 éve „beindították” a rétszilasi sirálygyűrűző tábort; évtizedeken át gyűrűzte a madarakat, évente több ezer egyedre (rengeteg külföldi visszafogása és megkerülése volt)! Munkakapcsolatban állt Keve Andrással, Kittenberger Kálmánnal és Pátkai Imrével is.

Két évvel ezelőtt visszaadta gyűrűző engedélyét... Kértük, hogy folytassa vonuláskutató munkáját, de Tóni bácsi hajthatatlan volt, úgy döntött, hogy átadja a stafétabotot a fiataloknak. Azt azonban megígérte, hogy mindenben támogat és segít minket. Azt viszont nem sejtettük előre, hogy ez mennyire így is lesz!

A későbbiekben gyakorta meséltem neki, hogy éppen mit csináltunk, és kezdtem invitálni. Nem kellett aztán sokat gyözködni, elég volt csak megkérdezni, hogy megyünk-e ide vagy oda, a válasz szinte mindig az volt: „*még szép!*” Így alakult, hogy amikor a téli gyűrűzőakciókon körbenéztem, Tóni bácsi mindig ott volt, a réthéja-szinkronokon is ő ült mellettem, a rétisas- és a gólya-műfészkekbe is ő vágta össze a fát, de még a „galagonya-kaszáláskor” is ő dolgozott a legserényebben.

Nélkülözhetetlen segítségünké vált; szerencsére egészsége megengedi, olyan fiatalos akár egy „hatvanéves fiatal”! Példamutatásával rengeteget tanított nekünk emberségből, becsületből, tisztességből. Nála igazabb, tisztességesebb embert nemigen ismertem! Mindannyiunk nevében köszönöm Neked, Tóni bácsi mindazt, amit értünk és a madarakért tettél! Éltessen az Isten erőben és egészségben sokáig! Hadd halljuk még sokszor az elhangzó kérdésre a választ:

– *Megyünk madarászni?*
– *Még szép!*

M. I. L.

tezi, békaterelő fíliákat helyezünk ki úgy, hogy a békákat az út alatt tudjuk a tavakhoz terelni. Folyamatosan gyűjtjük az adatokat hegységünk patakjainak halairól is (ezen adatok birtokában sejtjük, hogy sajnos lassan el kell búcsúznunk környékünkön a fokozottan védett Petényi-márnától). E rendszeres mintavételezések pontosan kimutatják az esetleges szennyezéseket, valamint a további veszélyeztető tényezőket, amely elhárításáról a nemzeti park remélhetőleg gondoskodni fog!

Visszatelepítési programot indítottunk azon két faj esetében, melyek egy évtizede még éltek az adott élőhelyen, de a megváltozott viszonyokhoz nem tudtak alkalmazkodni. Az ürge esetében a legeltetés felhagyása volt az eltűnés oka. Tagtársaink segítségével már évek óta telepítünk vissza ürgét (a parlagi sas és a kerecsensólyom táplálékállatát) azokra a helyekre, ahol a legeltetés újra hosszútávon biztosított, és korábban is élt ott a rácsáslófaj. A gyöngybagoly esetében a templomtornyok felújítása és lezárása volt az

eltűnés oka. Gyöngybagolyvédelmi munkacsoportunk 18 település templomtornyába helyezett ki költőládát, amelyet tagtársaink ellenőriznek rendszeresen. Sajnos a költőládák kihelyezése egy évtizedet késett, de a Zsámbéki-medence felől várható a faj visszatelepülése.

Úgy gondoljuk, hogy a nagy tagság szervezésével járó rengeteg munka bőven megéri, mivel egy ekkora csapat hatalmas segítséget nyújt a környék élővilágának megismerésében és megvédésében, s nem utolsósorban nagyon jó, baráti társaságban dolgozhatunk!

Molnár István Lotár

világ sokszínűségének megőrzését.

Szintén élőhelyvédelmi programunk a teljes működési területre kiterjedő odútelepítési tevékenységünk. Tagtársaink segítségével több, mint ezer B típusú odúval biztosítunk fészkelési lehetőséget az odúlakó madaraknak azok-

ban az erdőállományokban, ahol megszűntek a természetes költőhelyek. Az odúkat rendszeresen ellenőrizzük, a fiókákat meggyűrűzzük. A téli időszakban erdei madáretetőket üzemeltetünk (15 ponton a hegységben), ahol hétvégként jelöljük a madarakat. Az idei télen 5,5 tonna napraforgót etettünk fel, és több mint 5000 madarat jelöltünk.

Vonuláskutató munkacsoportunk az idei évben tavasszal egy, nyáron három gyűrűzőtábort szervez. A 3 napos tavaszi esztergomi táborunk minden évben fog külföldi gyűrűs madarat, az idei évben egy török gyűrűs nádi tücsökmadarat! Nyári táboraink egyike Szlovákiában zajlik, Kőbölktől, amely terület rendkívül jó pihenőhely a vonuló madarak számára, ezért itt egy

kihelyezésével próbáljuk növelni. 1997 óta kísérjük figyelemmel a vándorsólyom visszatelepülését a Dunakanyarba (és egyben az országba is); ha szükséges volt, akkor éjjel-nappal őriztük a fészket, több műfészket is helyeztünk ki számukra. A fiókákat színes gyűrűkkel jelöljük, hogy pontosan dokumentálhassuk a visszatelepítési folyamatot. A Dunakanyar vándorsólyom-állománya jelenleg már 4 párból áll! A térségben telelő rétisas-állományt minden évben felmérjük; 3 helyen műfészkek kihelyezésével sikerült is „megállítani” a madarakat. Ezeken a helyeken már költési időben is ott maradtak a párok! Immáron negyedik éve végezzük el a kékes réthéja telelőállományának felmérését, amelyeket kéthetente vizsgálunk az éjszakázó helyeken.

Hat éve rendszeresen felmérjük a madarak számára veszélyes villanyoszlopokat, regisztráljuk azok áldozatait, és az ELMŰ, valamint az EON szakembereinek segítségével (két éve) megkezdtük az oszlopok szigetelését.

A helyi sajtóban való szerepléseink eredményeképpen már 3 önkormányzat is megkereste csoportunkat, hogy egyeztessük elképzeléseinket, terveinket! Pilisszántó önkormányzatával közösen elkezdtük a helyileg jelentős területek felmérését és védetté nyilvánítását. Egyesületünk Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatának segítségével ugyanezen önkormányzat szántóföldeket „viszsaállítana” legelőkké, azokat őshonos állatállománnyal hosszútávon fenntartaná, ily módon is elősegítve az élő-

állandó vonuláskutató állomás létrehozását kezdeményeztük. Mivel Szlovákiában még nincs ilyen kutatóállomás, ezért az ötletünket örömmel támogatta a szlovák BirdLife partner és a helyi önkormányzat is. Táboraink mellett rendszeres gyűrűző akciókat szervezünk, csatlakoztunk az Állandó Ráfördítási Gyűrűzés (CES) programhoz, amely keretében a költési időszakban – tíznaponta – 9 alkalommal ugyanazon a helyen, ugyanúgy felállított hálókval vizsgáljuk a terület madárállományának változásait. Ősszel átlag kéthetente, télen minden hétvégén gyűrűző akciónapokat tartunk.

Gyűrűző tevékenységünket faunisztikai megfigyelésekkel egészítjük ki, így pontosabb képet kapunk működési területünk madárállományáról. Tagtársaink segítségével folyamatosan gyűjtjük az adatokat mind a gyakori, mind a ritka fajokról, így egyre pontosabb képünk van a fokozottan védett és az Európa szinten csökkenő állományú fajok (például a kakukk, a sárgarigó, a nyaktekerccs, a töviszúró gébics stb.) helyzetéről. Második éve fut fecskefelmérő programunk, amelynek köszönhetően az állomány változásait regisztráljuk.

A madarak mellett előfordulási adatokat gyűjtünk a védett növényekről, kételtűekről, hullókról, emlősökről, rovarokról is. A kételtűek kritikus szaporodóhelyein, ahol a vonulási útvonalat országút keresz-

MADÁRTÁVLAT

Cigányréce (*Aythya nyroca*)
© Kiss Czákó Imre

NATURA 2000

– Biogeográfiai régiók, biogeográfiai szeminárium

A Madártávlát korábbi számaiban néhány alkalommal megemlékeztünk már a Natura 2000-ról, az európai védett területek összefüggő hálózatáról. Ezek a cikkek hazánk uniós csatlakozása, vagyis a Natura 2000 területek kijelölése előtt jelentek meg, s a tárgykörben azóta nem jelent meg írás lapunk hasábjain. Ettől a számtól kezdődően egy cikksorozat keretében újból foglalkozunk a Natura 2000 hálózat európai és hazai vonatkozásaival. Felelevenítjük a hálózat kialakulásának történetét, korábbi állomásait, és hírt adunk a közelmúltban történt illetve várható eseményekről, azok hátteréről.

A cikksorozat elindítására alkalmas egy, az MME és a KvVM által a közelmúltban indított, uniós társfinanszírozású „Natura 2000 Kommunikációs Program” ad, amely a korábbi években megkezdett tájékoztató és népszerűsítő munkát hivatott folytatni és aktualizálni.

Mindettől függetlenül, önmagában is indokolt a témát újra napirendre tűzni, hiszen a csatlakozás után életbe lépett kormányrendelet (275/2004. X. 8.) értelmében Magyarország területének mintegy 20,6%-a ma már szerves része a hálózatnak, ami számos törvény adta lehetőséget és egyúttal szigorú kötelezettségeket is jelent a természetbarátok, földhasználók és egyáltalán: a lakosság számára.

Jelen írásunkkal szándékosan kissé a dolgok közepébe vágunk, amit aktuálisabb tesz a szeptember 26–27-ig Sarródon, a Fertő-Hanság Nemzeti Park központjában megrendezésre kerülő első Pannon Biogeográfiai Szeminárium.

A jól csengő „biogeográfiai szeminárium” fedőnévű találkozó az a fórum, amely megvitatni és véglegesíteni hivatott az állami részről előzetesen kijelölt, a

Natura 2000 hálózat egyik részét képező Különleges Természetmegőrzési Területeket (Special Areas of Conservation – SAC). A kijelölés elvi alapját az EU Élőhelyvédelmi Irányelve (Habitats Directive, 92/43/EEC) adja.*

A szemináriumokat az Európai Bizottság szervezi, s hivatalosak rá az állami és a civil természetvédelem, valamint a földhasználó szervezetek képviselői, továbbá a független szakértők mindazon országokból, amelyek területe része az adott biogeográfiai régióknak.

A szemináriumok menetét, nyelvezetét szigorú protokoll szabályozza. Egyenként megvitatásra kerül minden, a Natura 2000 hálózat szempontjából meghatározó faj és élőhely; a résztvevők megvizsgálják, hogy az illető faj vagy élőhely hosszú távú megőrzésére, kedvező természetvédelmi helyzetének (Favourable Conservation Status – FCS) biztosítására sikerült-e a megfelelő területeket kijelölni. A vitás kérdések a további szemináriumokon dőlhetnek el.

Mielőtt túlságosan belemerülnénk a konferencia technikai részleteibe, irányít-

suk figyelmünket az életföldrajzi, más néven biogeográfiai régiók rendszerére, és köztük is a Pannon biogeográfiai régióra!

A biogeográfiai régiók ökológiai szempontból többé-kevésbé egyöntetű területek, amelyek, az országhatárokat figyelmen kívül hagyva, egymástól ökológiai minőségük (jellegzetes élőhelyeik, állat- és növényviláguk, a jellemző környezeti hatások) folytán határolódnak el egymástól. Az Európai Unió 2004-es bővülésével az addigi tagság által képviselt 6 biogeográfiai régió kiegészült a Pannon régióval, amely túlnyomórészt hazánk területén található. A további bővítések során Bulgária és Románia csatlakozásával 2 további régió; a Sztjepp- és a Fekete-tengeri- is színesítik majd az EU palettáját. Ezzel párhuzamosan bővültek a természetvédelmi jogharmonizáció (természetudományos) alapjául szolgáló irányelvek függelékai is; bekerültek olyan élőhelyek és fajok, amelyek előfordulása vagy elterjedésének súlypontja az új tagországokra korlátozódik, vagyis eddig nem kellett velük számolni.

* a Natura 2000 területek kijelölésének jogi hátterét két EU-irányelv, az 1979-es Madárvédelmi-, és az 1992-es Élőhelyvédelmi Irányelv biztosítja. A két kijelölés egymástól független, bár a területek jelentős részben átfednek egymással. A Madárvédelmi Irányelv (Wild Birds Directive) alapján kijelölt Különleges Madárvédelmi Területek (Special Protection Areas – SPAs) a kormányrendelet hatálya lépésétől – minden további egyeztetés nélkül – a Natura 2000 hálózat részeivé váltak.

Magyarország, különleges ökológiai adottságai, és immáron „közösségi szempontból” is fontossá lett természeti értékei révén, önálló életföldrajzi régió, a Pannon régió java részéként jelent meg az Európai Unióban. A régió túlnyúlik határainkon, így kiterjed Csehország, Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia-Montenegró és Horvátország területére is.

Hazánk természeti értékeinek hatékony védelme érdekében a már említett Élőhelyvédelmi Irányelv függelékét számos „pannonikummal” ki kellett bővíteni, az új helyzethez igazodva. Ilyenformán hat élőhelytípus és számos állat- és növényfaj került fel azokra a listákra, amelyek alapján a honi Natura 2000 területek kijelölését elvégezték.

Térjünk vissza néhány gondolat erejéig a szeptemberi biogeográfiai szemináriumra! Eleddig 3 régióban, az Atlanti, a Kontinentális és az Alpesis régiókban tartottak szemináriumokat. Az itt szerzett tapasztalatok alapján a civil szervezetek az állami természetvédelemmel egyenrangú felekként vesznek részt a vitákban, és ott azonos súlyú kijelentéseket tehetnek. Sőt, a civilek véleményét (ha erre nem cáfolnak rá) a leginkább megalapozott és objektív álláspontként veszik figyelembe a döntéshozatal során. Nem kell külön hangsúlyozni, milyen nagy lehetőség ez egy tudományosan alátámasztott társadalmi kontroll érvényesítésére.

Magyarország esetében a civil természetvédelmi szervezeteket a WWF Magyarország munkatársa fogja képviselni; a szakanyag összeállítását az egyes élőlénycsoportok független szakértői végzik. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület részéről a két „nem madaras” szakosztály; a Kétféltű- és Hüllővédelmi, illetve a Nappalilépke- és Szitakötővédelmi Szakosztály dolgozik az kijelölt területek bírálatának, „árnyéklistájának” összeállításán.

Következő írásunkban beszámolunk az első Pannon Biogeográfiai Szeminárium eseményeiről és eredményeiről. Akiket a téma bővebben érdekel, további információkat találnak majd egyesületünk honlapján.

Králl Attila

A fekete sereg

„Alig van nála élénkebb és virgoncabb madár” – írta Brehm „Az állatok világa” című könyvében a seregélyről. Madarunk ezenfelül igen találekony, rendkívül alkalmazkodóképes, jó megfigyelő, kitartó, s nem utolsósorban összetartó. Sok olyan tulajdonsággal bír, amelyek nekünk is javunkra válnának. Az udvariasság és a titoktartás éppenséggel nem jellemző rá, s ezekre a seregélyeket megtanítani sem lehet. Képzeljünk csak el egy csapat seregélynebulót, amint órákon át figyelmesen hallgatják tanárukat... Ugye ez képtelenség?! Rejtély, hogy ennek ellenére a seregélyek fegyelmet valahonnan mégis tanulnak.

Aki látta már a „fekete sereget” felszállni a felhők közé, óriási amőbaként, mint egy nagy test, egyszerre mozdulni, mintha egy láthatatlan karmesterre figyelve összehangolva cikázának a magasban, az tudja, mire gondolok. Ugyancsak nagy élmény a hímek tavaszi repertoárját hallgatni. Minden példány egyedi műsort ad elő, akár 10-15 madárfaj énekét vegyítve a környezetében hallható egyéb hangokkal (nyikorgással, sírással, ugatással, kukorékolással, dudával stb.). A március végén hallott „sárgarigó” irányába is hiába néz kíváncsian

a lelkes ornitológusjelölt: aranyló színű málinkót kora tavasszal még ott nem láthat, csupán a hangját utánzó fekete seregélyt. Igaz, ez a „fekete” valójában pettyes, fényes, ünnepi ruha, amely nagy előadásra: egyfajta koncertre, cirkuszi mutatványra, utcabárra készült. Ez a csinos madárka igen népszerű lehetne, ha egzotikus ritkaság lenne, és nem seregestül járná a mezőket, gyümölcsösöket és más mezőgazdasági területeket.

Mit is tehetne szegény madárka, ha már ezt a nevet aggatták rá, s ha emiatt nem szeretik, bántják, üldözik; gyűlik-gyülekezik egyre nagyobb seregkebe, s ha mindenhol elzavarják, rátalál a természetvédelmi területekre, a nyugalom szigeteire. Legfeljebb azért fohászhatunk, hogy bárcsak közel annyi ember figyelné szárnyas barátainkat a Madármegfigyelő Napokon, mint amennyi seregély figyelni tisztas távolból a madarászokat.

Jellemző a seregélyre, hogy a sáskák étkezési szokásait hamar eltanulja (madarunk persze nem a fűvet, hanem a „tanítómestert” falja fel). Ahol a seregély felüti tanyáját, ott nem sok sáska marad, fű viszont annál inkább (a birkák nagy öröme). Sáskafogytával egyre távolabbi

portyákra indul, a sok testmozgás következtében viszont az étvágya is megnő. Ilyenkor az energiadús szőlő megfelelő madárüzemanyagnak bizonyul...

Mintha kifejezetten a puszkák csalogatnák a szürethez, mindig ott van a legtöbb seregély, ahol a fegyverek szólnak. Ahogy véget ér a szüret, és hazamennek a seregélypásztorok, másnap már a seregélyek is odébbállnak. Ilyenkor néhány napig gondban van a seregélyek népe, s ha más étel nem található, még a szemes kukoricára is ráfanyalodnak. A kukoricáról jut eszembe: úgy kezdődött, hogy pár éve, mikor madaraink még nem voltak EU-konformok, egy aszályos nyári napon egy találekony seregély, a csapat esze felfedezte, hogy tejes kukoricából édes nedvet szívcsölhet. Azóta már számos egyed szokásává vált, hogy nyáron a kukoricából kortyolgasson és falatozzon. A falubeli gazdáknak pedig ugyanakkor cseresznyeérés-től szőlőszüretig a tapsolgatás, dobolás, bádögörgetés, kolompolás és más népi hangszerek megszólaltatása vált szokásává. Így aztán mindenki jól jár: a seregély is jóllakik, és az ember sem unatkozik. Arról már igazán nem a seregély tehet, hogy a kukoricacsőnek csupán a

főlső részét tudja elérni, viszont a hátrahagyott részre penészgombák telepednek. A termés így nem lesz annyira bő, mint színes és mérgező, s az ilyen takarmányt a haszonállatok rossz étvágyal fogyasztják; s ha el is fogyasztják, attól még inkább elmegy az étvágyuk...

A közelünkben lévő tehenészetre is beköszöntek a jómadarak, hogy étvágyból példát mutassanak a nagy mamlasz marháknak. Mire a silóhordó traktor a vályúsor végére ért, az elülső részt már ellepték a seregélyek, és a lényegét, a lédús kukoricaszemeket pillanatok alatt kikapdosták, a sok marha pedig csak bámulta a maradékot. Ezt látva, az ékes

szókincsükről nevezetes tehenészek gyakorta vulgáris kifejezésekre ragadtatták magukat (lehet, hogy innen ered a seregély latin neve: *Sturnus vulgaris*?).

Legutóbb már szelídségéről híres feleségem is kikelt a fekete madarak ellen. Miután féléretten leették baracktermésünk felét, majd a szilvás gombócba szánt szilvát szétszórták, ugyanakkor a célzottan nekik ültetett kései meggyet figyelemre sem méltatták, nejem így kiáltott fel: „Megmondanád, miért védjük mi ezeket?!”. Azóta már neki is tapsolni támad kedve, ha kertünkben meglátja ezeket a kis előadó- és eltüntető művészeket.

nem védett, se nem vadászható kategóriában tengődtek. A vadászok már szinte arra sem méltatták őket, hogy patront pazaroljanak rájuk; de egyébként nem is lehet haragudni ezekre a tréfás kedvű madarakra!

Megfigyelhető, hogy ahol sok a seregély, ott a sáskák nem a gólyafiakat táplálják, de a gólyák – mint a népmesékből is tudjuk – amúgy jól elvannak a békaosztalon is. Úgy tűnik, a seregély a gólya családgyarapító szerepére is pályázik, és nem is esélytelenül. Így alakul át a népi mondás: sok seregély gólyát győz. A kisbabát pedig ma már úgysem a gólya hozza...

© FORRÁSY CSABA

© KALOTÁS ZSOLT

Bizony, a törvény és az EU előrelátóan, időben levédte eddig kitalált madarainkat, kik a lét és a nemlét határán a se

Talán jobban járnánk, s megállna népességünk fogyatkozása, ha ezt a szerepet is átvinné a fürge, találekony, alkalmazkodóképes és szapora madárcsoda: a seregély.

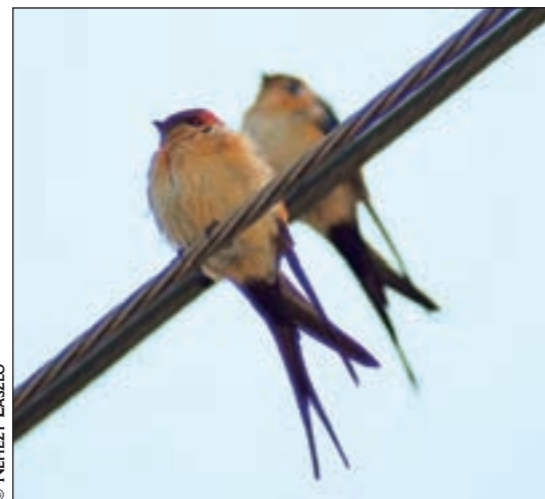
Fenyvesi László

Válogatás 2005 májusának és júniusának érdekes madártani megfigyeléseiből

A következőkben rövid áttekintést szeretnénk nyújtani 2005 májusának és júniusának legérdekesebb faunisztikai megfigyeléseiből. Az itt következő – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy része a Nomenclator Bizottság által hitelesítendő. Ezen adatok hitelesítése legtöbb esetben még nem történt meg – vagy azért mert a Nomenclator Bizottság még nem bírálta el véglegesen az egyébként beküldött adatot, vagy mert a megfigyelésről még nem érkezett részletes jelentés –, ezért az adatok csak tájékoztató jellegűek, így sem az előfordulás pontos időpontját, sem a megfigyelők nevét nem közöljük, utóbbit már csak azért sem, mert nem akarjuk elvenni az önálló publikálás lehetőségét senkitől sem.

MÁJUS

Május első napjaiban Felgyő mellett egy átrepülő marabut (*Leptoptilos crumeniferus*) láttak. Feltehetően fogságból szökött példányról van szó, bár a megfigyelést megelőző időszakban forró, afrikai eredetű légtömegek árasztották el a Kárpát-medencét, s akár ezek is ide sodorhatták ezt a példányt afrikai hazájából (a fajnak ez lenne a második hazai adata; érdekes, hogy az első példány néhány éve szintén a Dél-Alföldön bukkant fel, s annak a madárnak a megjelenését is afrikai forró levegő Kárpát-medencei beáramlása előzte meg). A hó elején Budapest XXII. kerületében a barátpapagájok (*Myopsitta monachus*) továbbra is a fészek környékén tartózkodtak. Ugyancsak a hónap első hetében egy imm.

vörhenyes fecske

dögkeselyűt (*Neophron percnopterus*) figyeltek meg Kunszentmiklós közelében. A dögkeselyűnek ez a tizenegyedik hazai előfordulása. Az első hét végén egy öreg kis goda (*Limosa lapponica*) bukkant fel a Szegedi-Fertőn, és szintén ezen a hétvégén láttak a Cserebökényi-pusztán és Alsónémedi közelében is egy-egy tojó fakó rétihéját (*Circus macrourus*). Ugyanekkor a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós terület Nyéki-szállás nevű részén három öreg sarki

cséért (*Sterna paradisaea*) figyeltek meg, amelyek közül kettő még az elkövetkező napokban, ezek egyike pedig még majdnem további egy hétig a területen (Nyéki-szállás és Borsodi-dűlő) tartózkodott (e fajnak ez a tizenkettedik hazai

előfordulása). Május első hétvégéjén egy hím citrombillegetőt (*Motacilla citreola*) láttak a kabai cukorgyár ülepítőtavainál; a Kis-Balatonon pedig két különböző revírben is észleltek éneklő berki posztát (*Cettia cetti*). Szintén ezidőtájt a Szegedi-Fertőn a barátréce és a kontyos réce hibridjét (*Aythya ferina* X *Aythya fuligula*) észlelték. Május második hetének elején egy átrepülő kis cséért (*Sterna albifrons*) láttak az apaji Szúnyog-pusztá felett. A második héten két öreg vörhe-

nyes fecske (*Hirundo daurica*) bukkant fel a Sályhoz tartozó Latorpusztán, néhány nap múlva pedig már három példány volt ugyanitt, a későbbiekben viszont már nem látták a madarakat. A vörhenyes fecskének ez a harmadik előfordulása Magyarországon. A második hét közepén egy pettyes kakukk (*Clamator glandarius*) jelent meg a Balmazújváros melletti Magdolna-pusztá egyik fasorában; a madár egy hétig ugyanazon a területen tartózkodott. A fajnak ez lesz az első hitelesített megfigyelése Magyarországon (amennyiben a márciusi balatonfenyvesi megfigyelés is elfogadásra kerül, akkor „csak” a második). A pettyes kakukk első megfigyelésének másnapján egy sötét színváltozatú öreg Eleonóra-sólyom (*Falco eleonora*) szállt át Szeged belvárosa felett;

a madár két kör megtétele után magasan elrepült (az adat hitelesítése esetén ez lenne a harmadik hazai előfordulása az Eleonóra-sólyomnak). Ugyanezen a napon ismét szem elé került a marabu (*Leptoptilos crumeniferus*), mégpedig Eperjes közelében, a Cserebökényi-pusztá felett; a madár le is szállt egy belvizes foltra, de később már nem találták meg. Ugyanitt másnap viszont egy nagy sárszalont (*Gallinago media*) láttak. Május második hetében többször észleltek egy

tojó vörös ásóludat (*Tadorna ferruginea*) a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen (Borsodi-dűlő). A hónap közepén a Hortobágyi-halastavon bukkant fel egy hibridje a barát- és a kontyos récének (*Aythya ferina* X *Aythya fuligula*). Pünkösdkor egy öreg terekcankót (*Xenus cinereus*) láttak a hortobágyi Bivalyalmi-halastavon; Szécsény közelében, az Ipoly árterén pedig egy öreg hím fehérkarmú vércse (*Falco naumanni*) került a megfigyelők szeme elé. Május harmadik hetének elején egy havasi csókat (*Pyrrhocorax graculus*) észleltek a Sály melletti Latorpusztán (ugyanott, ahol az előző héten a vörhenyes fecskét látták). A hó harmadik hetében Békés mellett, a Kettős-Körös árterében egy furcsa színezetű hím gébicset láttak, amely valószínűleg a tövisszúró gébics és kis őrgébics hibridje (*Lanius collurio* X *Lanius minor*) lehetett, legalábbis e két faj kevert bélyegei voltak megfigyelhetők rajta. Ugyanezen a napon két öreg (egy pár?) vörösféjű gébicset (*Lanius senator*) figyeltek meg a Békéscsaba melletti ún. Öntözött-réten. Május harmadik hétvégéjén a Makó-Rákos melletti Montag-

pettyes kakukk

pusztán egy tojó fakó rétihéja (*Circus macrourus*), a szegedi Fehér-tavon kettő, a kardoskúti Fehér-tavon egy kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*), a naszályi Ferencmajori-halastavon egy sarki csér (*Sterna paradisaea*), Mikepércs közelében, a Tócsó-Köselly melletti víztárolónál egy rozsdás nádiposztá (*Acrocephalus agricola*), a kabai cukorgyár ülepítőinél pedig egy barátréce és kontyos réce

hibrid (*Aythya ferina* X *Aythya fuligula*) került szem elé. Május vége felé öt öreg kenti cséért (*Sterna sandvicensis*) figyeltek meg a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen (Nyéki-szállás). A hónap utolsó vasárnapján a balatonlelleli Irmapusztai-halastavakon is láttak egy barátréce és kontyos réce hibridet (*Aythya ferina* X *Aythya fuligula*); a Kis-Balatonon pedig továbbra is észlelték az egyik revírben az éneklő berki posztát (*Cettia cetti*).

JÚNIUS

A hónap első hétvégéjén egy öreg kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) láttak a szegedi Fehér-tavon. A második hét elején egy öreg hím kucsmás sármány (*Emberiza melanocephala*) tartózkodott néhány napig Tállya közelében, ugyanazon a területen, ahol az előző évben is huzamosabb ideig énekelt egy, talán ugyanez a példány. A hónap második hétvégéjén a Szegedi-Fertőn egy öreg kis cséért (*Sterna albifrons*), a tömörkényi Csaj-tavon pedig egy öreg tojó kis godát (*Limosa lapponica*) láttak. Június folyamán az Ipoly árterének mocsárvilágában kétszer is megfigyeltek egy pár énekes hatyút (*Cygnus cygnus*) három pelyhes fiókával. Az énekes hatyú mintegy kétszáz éve költött utoljára a Kárpát-medencében, így mindenképpen nagyon érdekes ez a költési adat (e megfigyelésről külön cikkben is beszámolunk a Madártávlat jelen számában – a szerk.). A hónap közepén egy törpesas (*Hieraaetus pennatus*) került szem elé Tata közelében (Agostyán); Balatonedericsen (Szépkilátó)

pedig egy fakó keselyűt (*Gyps fulvus*) figyeltek meg. Ismét fészkelte hazánkban a bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): június második felében előbb egy háromfiókás, később pedig egy két- és egy ötfiókás család találtak a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen (Borsodi-dűlő). Június harmadik hétvégéjén a nagyhegyesi Elepi-halastavon egy öreg kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*), Apajon

két kis csér (*Sterna albifrons*), a szegedi Fehér-tavon egy öreg világos színváltozatú ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*), Sársíp közelében (Alsó-Janja) pedig egy kerti sármány (*Emberiza hortulana*) került elő. A hónap utolsó harmadában a kabai cukorgyár ülepítőinél egy átrepülő pásztorgémet (*Bubulcus ibis*) láttak, pár nap múlva pedig egy apácálúd (*Branta leucopsis*) tűnt fel egy röpke pillanatra a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen (Borsodi-dűlő). Június utolsó hétvégéjén a Szegedi-Fertőn, a tömörkényi Csaj-tavon és a Sumonyi-halastavakon egy-egy kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) került szem elé, de kis cséretet (*Sterna albifrons*) is láttak: a Szegedi-Fertőn kettőt, a Csaj-tavon pedig egyet. Ezen az utolsó hétvégén és az azt követő pár napban a kardoskúti Fehér-tavon tűnt fel egy öreg világos színváltozatú ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*), mely feltehetően ugyanaz a madár volt, amelyet az előző hétvégén a szegedi Fehér-tavon is láttak. A Kis-Balatonon az egyik revírben ezen a hétvégén is észlelték az éneklő berki posztát (*Cettia cetti*). A hónap végén a Hortobágyi-halastavon egy öreg kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) és egy öreg kis cséért (*Sterna albifrons*) láttak, de ugyanezen a napon a kardoskúti Fehér-tavon is mutatkozott egy öreg kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*).

Összeállította: Hadarics Tibor

Köszönetet szeretnénk mondani a madarak valamennyi – név szerint a már leírt okokból nem említett – megfigyelőjének, hogy adataikat közkinccsé tették, és egyben szeretném felhívni a figyelmüket, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Zalai Tamás, H-3360 Heves, Hősök u. 1/a (zalait@freemail.hu)). Az itt felsorolt adatok egyébként a Nomenclator Bizottsághoz beérkezett jelentésekből, az MME internetes levelezőlistáiról, az érdekes megfigyeléseket közzétevő SMS-hálózatból és a www.birding.hu internetes oldalról származnak.

MADARAK A RAGASZTÓBAN

2005 júniusának első hetében egy nagykanizsai parkban valaki egérragasztót kent a padokra, amelybe védett madarak fiókái ragadtak bele. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület munkatársa öt rozsdafarkúfiókát mentett ki a ragacsból. A madarak rossz állapotban voltak, tollazatukat teljesen tönkretette a ragasztó, amelytől szinte lehetetlen megszabadítani az áldozatokat; ez az anyag szinte semmivel, még benzinnel vagy acetonnal sem oldható.

Az utóbbi években Zala megyében több olyan esetre is fény derült, amikor az egérragasztótól gyöngybaglyok is elpusztultak. A fokozottan védett ragadozómadarak lecsaptak a ragasztóban vergődő egerekre, s vadászat közben maguk is a csapdában ragadtak. A három kiderült eset valószínűleg csak töredéke a valódi természetvédelmi kárnak, ami különösen jelentős annak fényében, hogy egész Zala megyében csupán nyolc pár gyöngybaglyról tudnak a madarászok. Az MME felhívja a figyelmet arra, hogy az egérragasztó - amellet hogy egy cseppet sem humánus módszer, hisz az áldozatok néha napokig vergődnek, mielőtt elpusztulnak - komoly természetvédelmi kárt okozhat!

AZ ÓLOMSÖRÉTEK KORLÁTOZÁSA

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület üdvözi az FVM rendeletét, amely megtiltja az ólomsörét használatát a vizes élőhelyeken. A vízivad vadászata során a vizes élőhelyekre kijuttatott ólom elsősorban a vízimadaraknál, és az ezekkel táplálkozó ragadozómadaraknál okozhat jelentős pusztulást. Nemzetközi felmérések szerint a vadon élő vízimadarak 4-5%-át érintheti, és 2-3%-ának a pusztulását is okozza az ólommérgezés, amely a szétszóródott söréttel táplálék útján jut a madarak szervezetébe. A közvetlen pusztulás mellett az ólomtól legyengült madarak könnyen a ragadozók áldozatává válnak, s még enyhébb mérgezés esetén is csökken a szaporodóképességük.

Magyarország 2002-ben csatlakozott ahhoz az afrikai-eurázsiai vonuló vízimadarak védelmére létrehozott hágai egyezményhez (AEWA), amely megköveteli tagjaitól az ólomsörét használatának betiltását a vizes élőhelyeken. A 117 országra kiterjedő megállapodás 235 vizes élőhelyhez kötődő madárfajt oltalmaz, a búvárokon és récéken át a dél-afrikai pingvinekig. Az ólomsörét pótlására egyébként ma már rendelkezésre állnak más, nem mérgező lőszer.

TERMÉSZETFOTÓS TANFOLYAM

Ismét indul a *ForrásVíz* természetfotós mesterkurzus Forráys Csaba és Vizúr János (a Madártávlát fotós tanácsadói) fotóművészek vezetésével, középhaladók és haladók részére.

A tanfolyam 30 óra elmélet (10x3 tanóra) + 5 nap terepgyakorlat.

Időpont: 2005. szeptember 21-től szerdánként 18 órától.

Helyszín: Újpesti Gyermek és Ifjúsági Ház, Budapest IV. kerület, István u. 17-19. I. em. 117-es terem.

Speciális témákban szakértő vendégelőadók segítik az eligazodást.

Ízelítő a témákból: makró-, táj-, nagyvad- és madárfotózás, vakuhasználat, analóg és digitális technika.

A tanfolyamot követően kiállítást szervezünk a résztvevők képeiből.

Információ: tel: 06-30-9507-687, 06-30-2745-876,

06-30-398-1033,

e-mail: naturfoto@axelero.hu

A ZÖLD HÍRPORTÁL

A Környezetvédelmi Újságírók Társasága által üzemeltetett - jelenleg 15 000 cikket tartalmazó - www.greenfo.hu internetes honlap tartalma egyre bővül. Az itt megjelenő anyagokat a természetbarátokon kívül sok újságíró olvassa, így e hírek más médiumokban is megjelennek.

A portál ingyenes szolgáltatásai:

- a sajtószobában elhelyezheti környezetvédelemmel kapcsolatos sajtóközleményeit, a sajtótájékoztatók és bemutatók meghívót

- a programajánlóban szakmai konferenciákról, kiállításokról, bemutatókról, pályázatokról értesítheti az érdeklődőket

- az állásbörzében feladhatja álláshirdetéseit, és kiválaszhatja leendő munkatársait is

- a kiadványfigyelőben bemutathatóak a környezetvédelmi könyvek, CD-k és egyéb kiadványok.

Az egyetlen hazai zöld hírportál nézettsége folyamatosan nő. Adatbázisaiban és linkgyűjteményében számos hasznos információ található. A nyitóoldalon naponta frissülő zöld hírek olvashatók.

A PARTIFECSKÉK VÉDELMEBEN

Az MME közbenjárására megmenekült mintegy 150 pár partifecske és fészkalja egy budapesti lakópark-építkezésen, ahol a házalapnak kiásott partfalakba költöztek be a madarak.

Egy lakossági bejelentés nyomán az MME munkatársai ellenőrizték a XVII. kerületi építkezés helyszínét, ahol kiderült, hogy a házalapnak kiásott partfalakba valóban beköltöztek a partifecskék. A Közép-Dunavölgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség ezért a fészkelési időszak végéig - augusztus 20-ig - leállította az építkezést. A hivatalos helyszíni szemle során a felügyelőség munkatársai endoszkóppal vizsgálták meg az üregeket, amelynek segítségével több mint 150 lakott fészket regisztráltak, egyenként 3-5 tojással. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület felhívja a beruházók és kivitelezők figyelmét arra, hogy az ilyen esetek a falak fóliával történő letakarásával egyszerűen megelőzhetőek.

ELEKTROMOS OSZLOPOK ELLENŐRZÉSE

Kedves Tagtársak, Madárbarátok, Természetvédők!

Az MME harmadik alkalommal szervez országos szintű, önkéntes alapú felmérést a madarakat érő áramutések monitorozása céljából.

A felmérés időpontja: 2005. szeptember 17-18. (szombat-vasárnap).

Az előző két felmérésen résztvevő önkénteseknek köszönhetően megsokszoroztuk információnkat a madarakat érő áramutések jelentőségéről, valamint a konkrét adatoknak köszönhetően számos fórumon ki tudtunk lépni a nyilvánosság elé ezzel a fontos természetvédelmi problémával. Több esetben sikerült elémünk egy-egy fokozottan veszélyes szakasz szigetelését, azonban a probléma országos megoldása még mindig várat magára, amelyhez az újabb pontos adatok és a folyamatos sajtóvisszhang nagy segítséget nyújthat.

A jelenlegi szeptemberi felmérés - amely a parlagiság-védelmi LIFE program keretében szervezett utolsó felmérés lesz - rendkívül fontos adatokat fog szolgáltatni a frissen kirepült, tapasztalatlan madarakat érő áramutésekkel kapcsolatban.

Kérjük, részvételével segítse munkánkat, hogy minél előbb megoldást találhassunk erre a rendkívül jelentős természetvédelmi problémára, amely még mindig tizedeli hazánk egyedülálló ragadozómadár-állományát. Amennyiben a megadott hétvégén nem ér rá, úgy az azt megelőző vagy követő hét bármelyik napján is elvégezheti a felmérést, valamint a madarak áramütésével kapcsolatos régebbi adatainak is nagy hasznát vesszük!

A kampány ütemezése szempontjából nagyon fontos, hogy az adatok közvetlenül a felmérés után, legkésőbb 2005. szeptember 26-ig beérkezzenek az MME Monitoring Központjába!

MME Monitoring Központ
H-4401 Nyíregyháza I. Pf. 286.
Fax.: (42)443-544
E-mail: monitor@zeus.nyf.hu

Az adatlap és a felmérés módszerei letölthetők a www.mme.hu vagy a www.imperialeagle.hu internetes honlapokról, továbbá a Monitoring Központtól is kérhetők a fenti címen. Az adatokat a beérkezés után azonnal feldolgozzuk, és 2005. szeptember 29-én, sajtótájékoztató keretén belül közöljük. A sajtótájékoztató az utolsó eleme lesz annak az egy éves sajtókampánynak, amelyen keresztül nyomást próbálunk gyakorolni a döntéshozókra a madárbarát oszloptípusok alkalmazása érdekében.

TAGSÁGI KEDVEZMÉNYEK

AZ MME TAGOK AZ ÉRVÉNYES TAGSÁGI IGAZOLVÁNYUK FELMUTATÁSÁVAL AZ ALÁBBI KEDVEZMÉNYEKET VEHETIK IGÉNYBE:

MME Bolt

Az MME által forgalmazott termékeket kedvezményesen, tagi áron vásárolhatják meg az MME Boltban. Cím: Budapest, XIII. ker., Katona József u. 35. Nyitva tartás: H-P: 8.00-18.00, Sz: 10.00-14.00
Telefon: 1/270-2920

15%-os kedvezményt nyújtó partnereink:

Greenfield Nyelvtudó, NATURA Stúdió Kft.

Szolgáltatás: nyelvtanfolyam, fordítás, tolmácsolás
Kedvezmény: nyelvtanfolyam (angol, francia, német, olasz, spanyol, orosz, héber, portugál, japán, magyar). Kihelyezett nyelvtanfolyamokra is van lehetőség. Kedvezmény helye: Bp., VII. ker., Dob u. 49. I. em. 2. Telefon: 30/9669-806
Email: dfatrai@nyelvsuli.hu

10%-os kedvezményt nyújtó partnereink:

Tarján Mátix Kft.

Szolgáltatás: kétszobás szálloda, üdülőházak; Kedvezmény: szállodai és üdülőházas szolgáltatás; Kedvezmény helye: Medves Hotel, 3109 Salgótarján, Medves u. 9. Telefon: 32/435-066; A Medves-fennsík peremén, érintetlen természeti környezetben várjuk vendégeinket.

ABYSS '99 Kft.

Szolgáltatás: búvárfelszerelések forgalmazása; Kedvezmény: Minden olyan termékre vonatkozik a kedvezmény, ami egyébként nem akciós. Kedvezmény helye: Budapest, XIII. ker., Balzac u. 11. Telefon: 1/236-0382

Jászberényi Állat- és Növénykert; Szolgáltatás: állat- és növénykerti bemutató; Kedvezmény: belépőjegy és az állatkerti pénztárban árult termékek; Kedvezmény helye: Jászberény, Fémnyomó u. 3. Telefon: 57/415-010; Honlap: www.jaszberenyzoo.hu

Zánkai GYIC Kht; Szolgáltatás: idegenforgalom, erdei iskola, konferencia
Kedvezmény: szállás; Kedvezmény helye: Zánka; Telefon: 87/568-500
Honlap: www.zanka.hu

Levendula Virágüzlet; Szolgáltatás: virágüzlet; Kedvezmény: A kedvezmény minden forgalmazott termékre vonatkozik. Kedvezmény helye: Budapest, XI. ker., Etele tér 4. Telefon: 1/203-9607
E-mail: levendula.virag@freemail.hu

Cédrus Art Klub Bt.; Szolgáltatás: könyvesbolt; Kedvezmény: Új könyvek. A kedvezmény nem vonatkozik antikvár könyvekre, térképekre és új kazettákra. Kedvezmény helye: Könyvkereskedés a Fekete Cédrushoz Sopron, Bünker J. R. köz 2.; valamint Könyvkereskedés a Vörös Cédrushoz Sopron, Mátyás kir. u. 34/F.

5%-os kedvezményt nyújtó partnereink:

A **Lira és Lant Rt.** és a Rózsavölgyi és Társa Kft. bolthálózatában forgalmazott termékekre 5% kedvezményt kapnak az MME-tagok. Honlap: www.lira.hu

Egyedi ajánlat:

Nefejeics Vendégház; Szolgáltatás: falusi turizmus; Kedvezmény: szállás, étkezés; Kedvezmény helye: Felsőnyék, Béke u. 15. Telefon: Kovács István, 20/491-0131; Szállás: 1500 Ft/fő/éjszaka; Családi kedvezmény: 3-6 éves kor: 50%; 6-14 éves kor: 40%; felnőtt: 20%; Csoportos kedvezmény: 1-6 fő: 20%; 7-10 fő: 30%; 11-max. 35 fő: 40%; Elhelyezkedés sátorban (7 főtől). Étkezés esetén 10% kedvezmény.

További információk a kedvezményekről egyesületi honlapunk (www.mme.hu) Tagság rovatában.
Segítsen Ön is nekünk, hogy kedvezményt nyújtó partnereink listája bővüljön: ajánlja ezt a lehetőséget ismerőseinek!

Hírek az év madaráról

A kilencven parlagisas-fióka közül, amelyek a napokban hagyják el a fészkeket Magyarországon, néhányval igen közeli kapcsolatba kellett kerülnünk...

Kilencven fióka repült ki a napokban a hazánkban nyilvántartott 71 lakott parlagisas-fészkekből, így a sasok rekordszámú fiókával „hálálják meg”, hogy a 2005-ös évben az MME őket választotta az év madarának (az eddigi rekordot a 2003-as év tartotta 69 fiókával). 70 fióka színes gyűrűt, 7 pedig speciális jeladót is kapott, amelyek segítségével több éven keresztül nyomon követhetjük majd a madarak sorsát.

Parlagisas-védelmi Munkacsoportunk tagjai az idei évben is folyamatosan ellenőrizték a parlagisas-fészkeket;

© HORVÁTH MÁRTON FELVÉTELEI

megpróbáltunk mindenhol beavatkozni, ahol komolyabb probléma lépett fel. Szerencsére több alkalommal is sikerült jó időben jó helyen lennünk, és így nagy valószínűséggel öt-hat fióka is a gyors beavatkozásnak köszönheti életét.

Kora tavasszal egy – a már korábban is kísérletező kedvéről híres – parlagisas-pár ismét egy foci pálya szélén kezdett költésbe, azonban a foci szezon kezdetével nem tudtak folyamatosan kotlani a tojásokon, így a tojások kiszedése mellett döntöttünk. A három mesterségesen keltetett tojásból egy fióka maradt életben, amelyet egy másik – évek óta sikertelenül költő – saspár fészkebe raktunk; ők rögtön befogadták az új jövevényt. A „sportkedvelő” saspár még tavasszal pótköltésbe kezdett, ezúttal egy agyagalamb-lövő pályát választva... Itt csak a szokásos céllövőversenyeket kellett a vadászokkal elhalasztatnunk, és így sikerrel nevelhették fel két fiókájukat.

Egy másik, közeli saspárt egy – áprilistól rendszeresen használt – tanyaudvarról kellett biztonságosabb helyre „csalogatnunk”, így ők is sikerrel nevelhettek egy fiókát. Ráadásul ebbe a fészkebe még egy mostohatestvért is befogadtak, ugyanis egy mátrai sásfészkek alatt egy kiesett (és nagyon legyengült) fiókát

találtunk gyűrűzések, amelyet kétheti hízókurát követően ebbe a fészkebe helyeztünk be.

Egy harmadik fészkekben az egyik fióka szeménél egy hatalmas daganat nőtt, amelyet himlős fertőzés okozott. Az állatorvosi kezelés hatására csökkent a daganat mérete, és később már ez a fióka is gyógyultan hagyta el a fészket.

Horváth Márton, Demeter Iván, Kovács András és Bagyura János

Madárbarát kert – reklámfilm

Egyesületünk egy 30 másodperces reklámfilmét készített a Madárbarát kert programról. A film letölthető a www.mme.hu honlap Madárbarát kert rovatából.

Kérünk mindenkit, hogy amennyiben kapcsolata van a regionális televíziókkal, akkor segítsen nekünk abban, hogy közhasznú hirdetésként minél több helyen levetíthessük. A filmet ebben az esetben BETA, miniDV és DVD formátumban is tudjuk postázni.

Madárbarát mintakertek

A Madárbarát mintakert valójában egy különleges szabadtéri kiállítás. Az érdeklődők a sétányok mellett álló madárismertető táblák segítségével azonosíthatják az útközbe kerülő madarakat, megismerkedhetnek a különböző madárodúkkal (a kukkódótól kezdve a cinegéknek szánt odúkon át rozsdafarkúnak való ott-honig). Bekukkanthatnak a gyöngybaglyoknak készített fészkelőládába vagy egy denevérlakásba, de láthatnak fecsképelelket, és mindenféle típusú madáretetőt is.

Mintakertek legcélszerűbben a már meglévő közparkokban alakíthatóak ki; a színes táblák, odúk és etetők hozzájárulhatnak a park általános képének javításához, funkcióinak bővítéséhez.

Kérjük tagjainkat, ha kapcsolatban állnak lakóhelyük önkormányzatával vagy a közfunkciót ellátó parkok és kertek tulajdonosaival, kezelőivel,

javasolják nekik, hogy létesítsenek ők is madárbarát mintakertet.

Részletes információk:
MME 1121 Budapest, Költő u. 21.
E-mail: kert@mme.hu
Telefon: 1/275-6247

Eddig az alábbi helyeken hoztunk létre mintakerteket:

- Budapest, József Attila lakótelep
- Eresztvényi Madárpark (Salgótarján), a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzetben
- Fővárosi Állat- és Növénykert

A Természetbarátok Boltja

Az MME 2004 áprilisában nyitotta meg a Természetbarátok Boltját a XIII. kerületi Katona József utcában. Üzletünk azonban nem csupán boltként, hanem közönségszolgálati irodaként is működik. Tevékenységünk a nyitás óta eltelt hóna-

© GÖR ANDRÁS

pok alatt sok változáson ment keresztül.

Eleinte csak a saját kiadványainkat árultuk, az idegen kiadványok száma eltörtült ezek mellett. Azóta több sorozat kapható a boltban, amelyek nem kimondottan a természetvédelemmel foglalkoznak, de témájukban környezetünkhez mégis kapcsolódnak.

Jelentős mértékben bővült a bolt „ruhatára” is: az első néhány hónapban csak MME-logós pólókat, mellényeket, kertészruhákat lehetett nálunk vásárolni. Ezután vettük fel a kapcsolatot az Alto céggel, amelytől rengeteg túrafelszerelést kaptunk, hátizsákokat, kamásnikat, nadrágokat, csatokat stb.

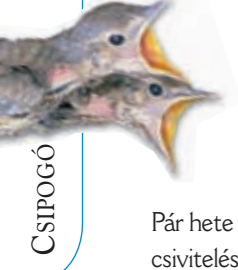
Újdonságként különféle eredeti színes képeket (például Molnár László és Zsoldos Márton gyönyörű festményeit) is meg lehet boltunkban vásárolni.

Mint minden vállalkozás, ez is nehezen indult, de üzlethelyiségünket mára már elég sokan megtalálták (főleg egyesületi tagok), és sokan lettek rendszeresen visszatérő vásárlóink.

A közönségszolgálati telefonra érkező hívásokban különböző kérdésekkel fordulnak hozzánk az érdeklődők. A kérdések típusa mindig az adott időszakról függ: ősszel és télen leginkább a vonulás és a téli madáretetés körében merülnek fel kérdések, tavasszal és nyáron az itatással, az odúkihelyezéssel, a sérült vagy árva fiókák etetésével kapcsolatban fordulnak hozzánk segítségért. Ritkábban egy-egy madárfaj meghatározásával vagy védettségével kapcsolatosan is megkeresnek bennünket.

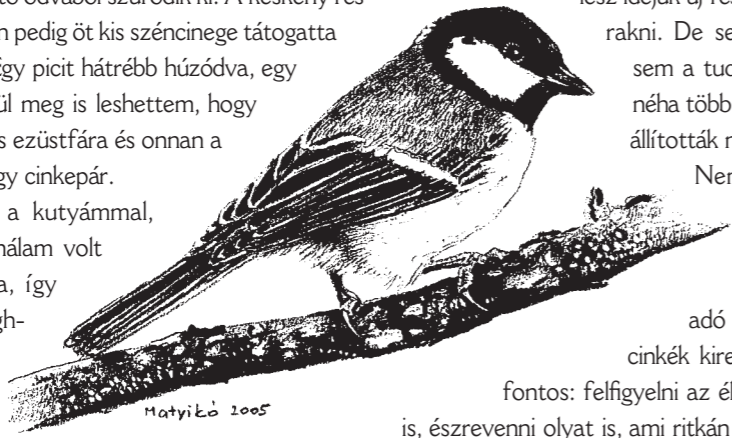
Az MME Természetbarátok Boltja április óta meghosszabbított nyitva tartással, hétfőtől péntekig 8–18 óra között, szombaton 10–14 óra között várja kedves vásárlóit.

Kókay Bence

A széncinkék emlékére

Pár hete a Marczibányi térnél a szokásos kutyasétáltatásomkor csivitelésre lettem figyelmes. Először azt hittem, hogy a verebek röpgyűlése hallatszik a közeli fáról, de ahogy tovább figyeltem, észrevettem, hogy a csipogás egy közeli vadgesztenyefa derékmagasságban található odvából szűrődik ki. A keskeny rész mögött kiszélesedő odúban pedig öt kis széncinege tátogatta csőrét enivalóra várva. Egy picit hátrébb húzódba, egy fedezéket nyújtó fa mögül meg is leshettem, hogy hogyan száll a szomszédos ezüsthárta és onnan a fészkére a fiókáit etetni egy cinkepár. Gyorsan hazaszaladtam a kutyámmal, s mert szerencsére épp nálam volt kölcsön egy videokamera, így ifjú David Attenborough-ként álltam újra lesben a fa mögé és örökítem meg a cinkék életét. Tüntetőleg úgy tettem, mintha a többi fát is felvenném videóra, hogy ne tűnjön fel senkinek a fészkek, vagyis zavartalan maradhasson a madarak élete. Pár nappal később ismét arra jártam, hogy megnézzem, hogyan fejlődnek a picinkék. Szomorúan tapasztaltam, hogy az odvas

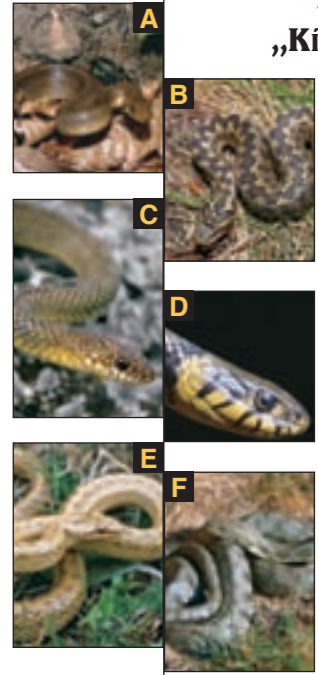
Matyikó 2005

gesztenyefát kivágták... A levágott faágak még ott voltak, látszott, hogy nagyon öreg volt már a fa – a fészket rejtő odú is a korhadt belső részben keletkezett. De csipogás már nem hallatszott. Remélem, hogy a cinkeszülők túléltek az esetet, és még lesz idejük új fészket találni, majd új tojásokat rakni. De sem a fakivágás érthető oka, sem a tudat, hogy a cinkék egy évben néha több fészkekaljat nevelnek fel, nem állították meg a könnyeimet. Nem vádolok senkit: bízom benne, hogy ha a fáfelmérés során észreveszik a kis madarakat, akkor a fészkeadó fát meghagyták volna a fiatal cinkék kirepüléséig. De épp ez volna a fontos: figyelni az élet apró szépségeire, csodáira is, észrevenni olyat is, ami ritkán jut az ember eszébe. Például azt, hogy egy odvas fa nemcsak a korhadást, a halált jelenti, de benne új élet kezdődhet. Még ha az csak öt kis cinke élete is!

Jóba Katalin

Rejtvény

„KÍGYÓT BŐRÉRŐL”

Hazai kígyóink fényképek alapján, a pikkelyeik alakja és mintázata segítségével is felismerhetők. Jelen feladványunk megfigyeltéként beküldendő, hogy az itt felsorakoztatott fotókon mely kígyófajok szerepelnek.

1. haragossikló
2. rézsikló
3. vízisikló
4. kockás sikló
5. erdei sikló
6. rákosi vipera

A megfejtéseket **szeptember 25-ig** várjuk az MME címére: 1121 Budapest, Költő u. 21.

A *Madártávlát* 2005/3. számában feladott rejtvényünk helyes megfejtése: I-E, 2-F, 3-B, 4-D, 5-A, 6-C

Nyerteseink:
Bareith Zsuzsanna, Aparhant
Héjj-Csizmazia Kincső, Budapest
Kovács László, Veszprém
 Nyereményük:
 Az MME madárdalos CD-je,
 Zsoldos Árpád felvételeivel.
 Gratulálunk!

LEGYEN MME-TAG!

Az egyesület aktív tagjai és szakemberei időt és fáradságot nem kímélve dolgoznak céljaink megvalósításában. Bizonyosak vagyunk abban, hogy tagjaink, partnereink méltán lehetnek büszkéek munkánkra, és elmondhatják, hogy az MME támogatásával jelentős mértékben hozzájárultak hazánk természeti értékeinek megóvásához.

- Tagjaink**
- kézhez kapják a *Madártávlát* c. folyóiratot
 - részt vehetnek az egyesület rendezvényein
 - táborainkban, madárvártainkban megismerkedhetnek a madár- és természetvédelem kérdéseivel
 - kedvezményesen hozzájuthatnak az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz
 - lehetőséget kapnak arra, hogy kapcsolatot teremtsenek hasonló gondolkozású emberekkel
 - ismereteiket a madarakról kibővíthetik, elmélyíthetik
 - kedvezményesen látogathatják az MME érdekltségű területeket
 - az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehetnek egy madarász-levelezőlistán
 - a családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki
 - 14 éven aluli tagjaink részt vehetnek a Madarász Suli programjában, szintén sorsolunk ajándékokat
 - élhetnek az Alapszabályban foglalt jogaikkal
 - kapcsolódhatnak az MME programjaihoz.
- MME belépési adatlap letölthető az egyesület honlapjáról, illetve igényelhető az egyesület címén: 1121 Budapest, Költő u. 21.
 Tel.: 1/275-6247, Fax: 1/275-6267

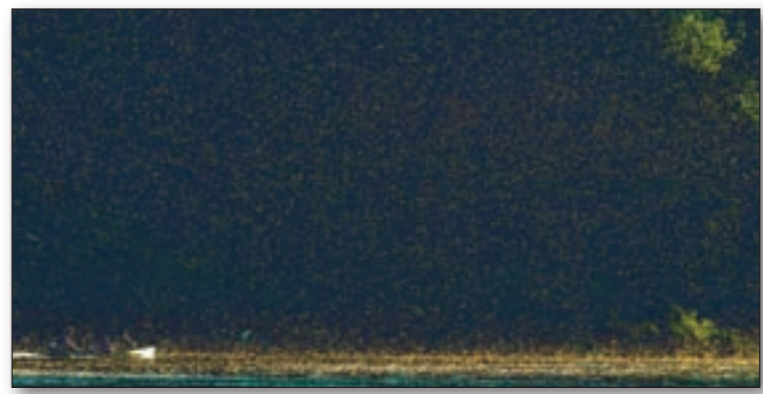
A Madártávlátban ezúttal az MME Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat által 2004 novemberében meghirdetett Táj-Kép fotópályázat képeiből mutatunk be válogatást.

Ritz Gábor: Átváltozás

Tamás András: Juhfürösztés

Csabai István: Az utolsó perc

Einsenmann József: Pihenés

Gottwald Péter: Szunnyadó világ

A fotópályázat eredményhirdetése és a díjnyertes fotók megtekinthetők a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat honlapján (www.ttsz.hu).

Natura 2000, hogy a természet ne csak emlék legyen

A Natura 2000 az Európai Unió
ökológiai hálózata.

Magyarország 20,6 százaléka
a Natura 2000 hálózat része.

www.natura.2000.hu

